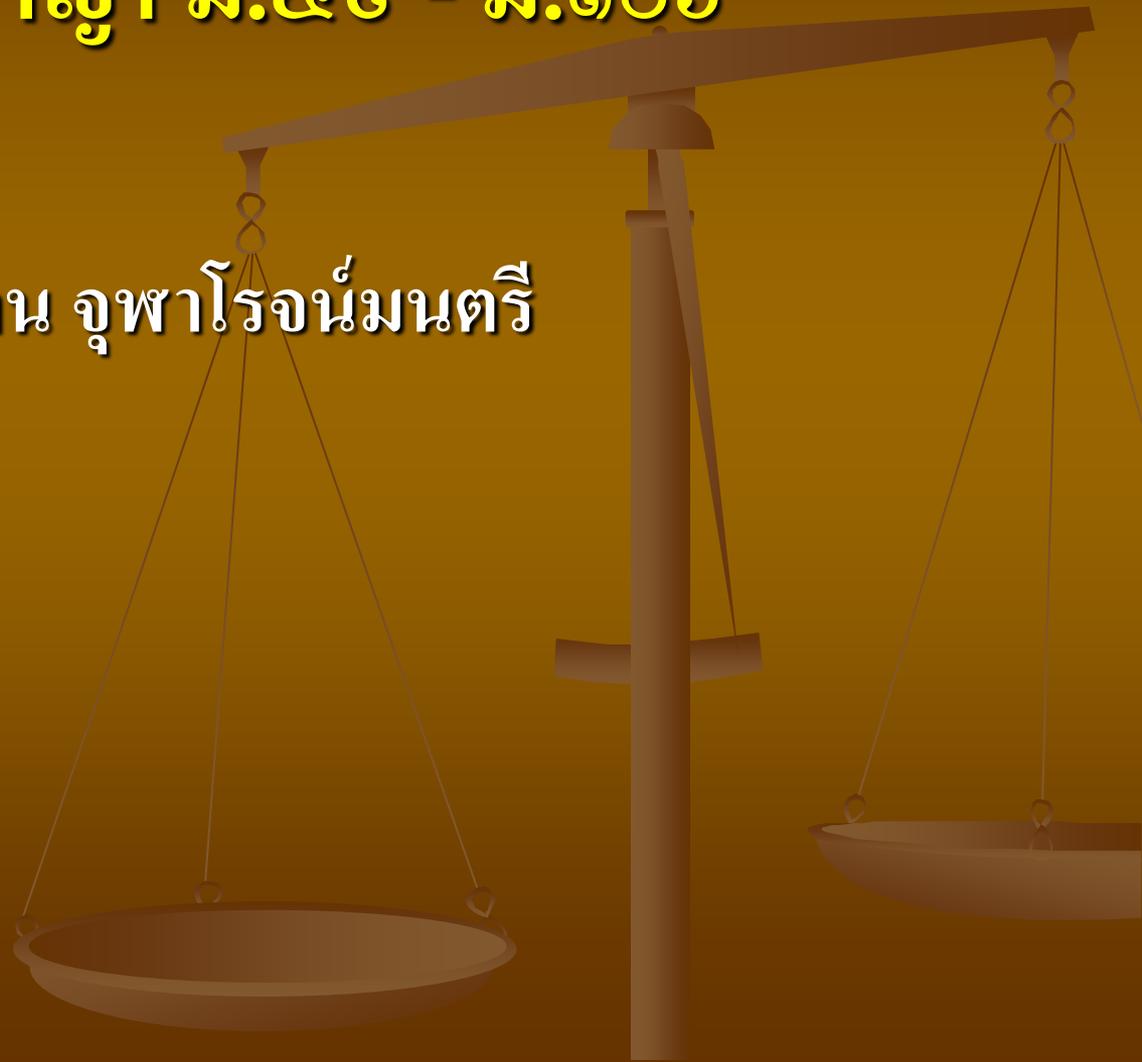

กฎหมายอาญา ม.๕๘ - ม.๑๐๖

อ.ประธาน จุฬาโรจน์มนตรี

โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา

๑. การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ

๑.๑ การกระทำ

๑.๒ ครอบงำประกอบภายนอก

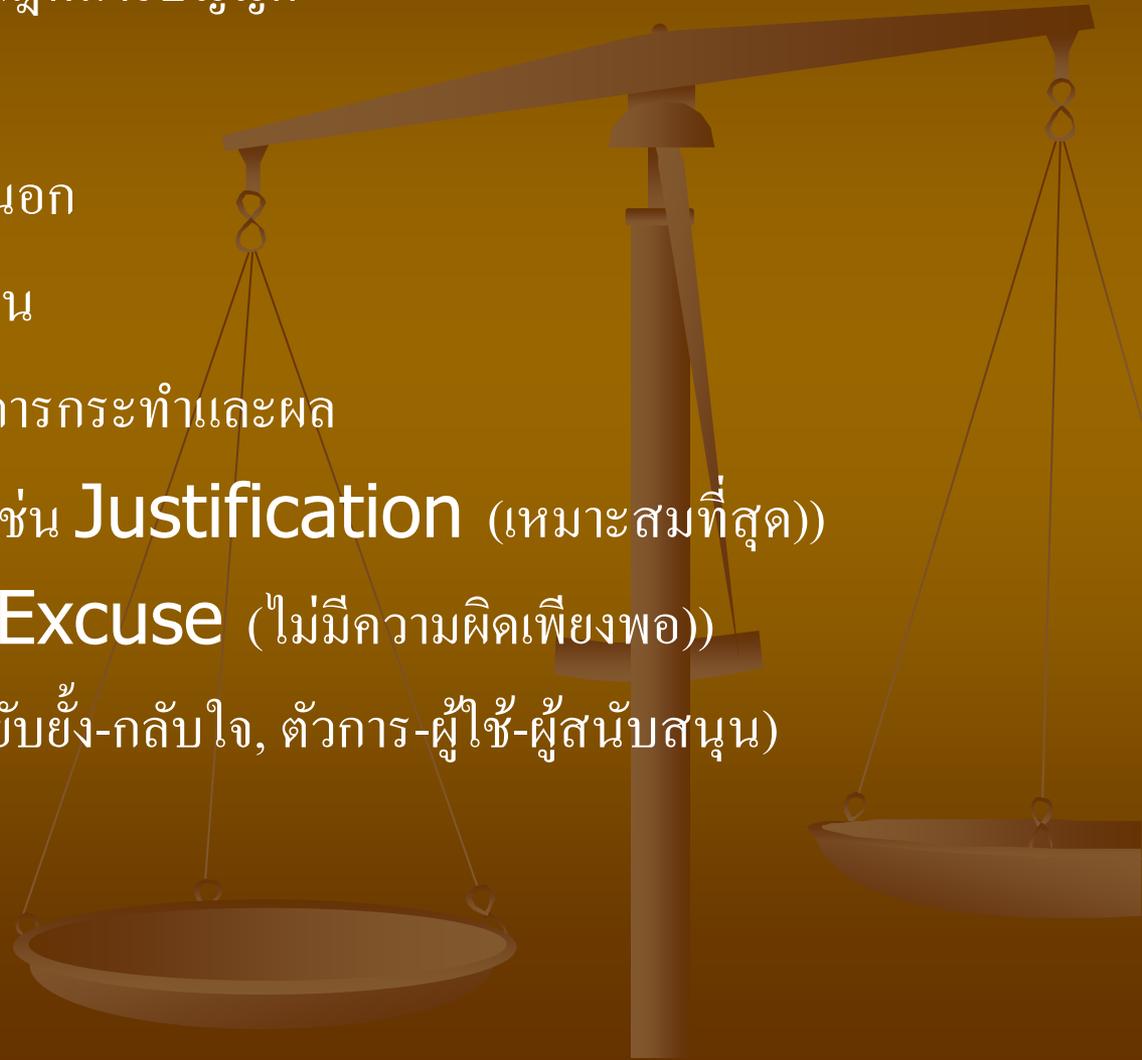
๑.๓ ครอบงำประกอบภายใน

๑.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

๒. ไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด (เช่น **Justification** (เหมาะสมที่สุด))

๓. ไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ (เช่น **Excuse** (ไม่มีความผิดเพียงพอ))

(+ บันดาลโทษะ, พยายาม, ยับยั้ง-กลับใจ, ตัวการ-ผู้ใช้-ผู้สนับสนุน)

๑.๑ การกระทำ (การเคลื่อนไหวร่างกาย (affirmative acts) หรือ การไม่เคลื่อนไหวร่างกาย (negative acts) โดยรู้สำนึก)

รู้สำนึก คือ มีการ คิด ตกลงใจ และการกระทำไปตามที่ตกลงใจ

ตัวอย่างกรณีที่ไม่มีการกระทำ เช่น คนละเมอ คนเป็นลมบ้าหมู คนที่ร่างกายกระตุก โดยไม่รู้ตัว ถูกปลัก ถูกชน ถูกจับมือให้กระทำในขณะที่พลอ ถูกสะกดจิต คนที่ร่างกายเคลื่อนไหวเพราะแรงธรรมชาติ ฯลฯ

ข้อสังเกต

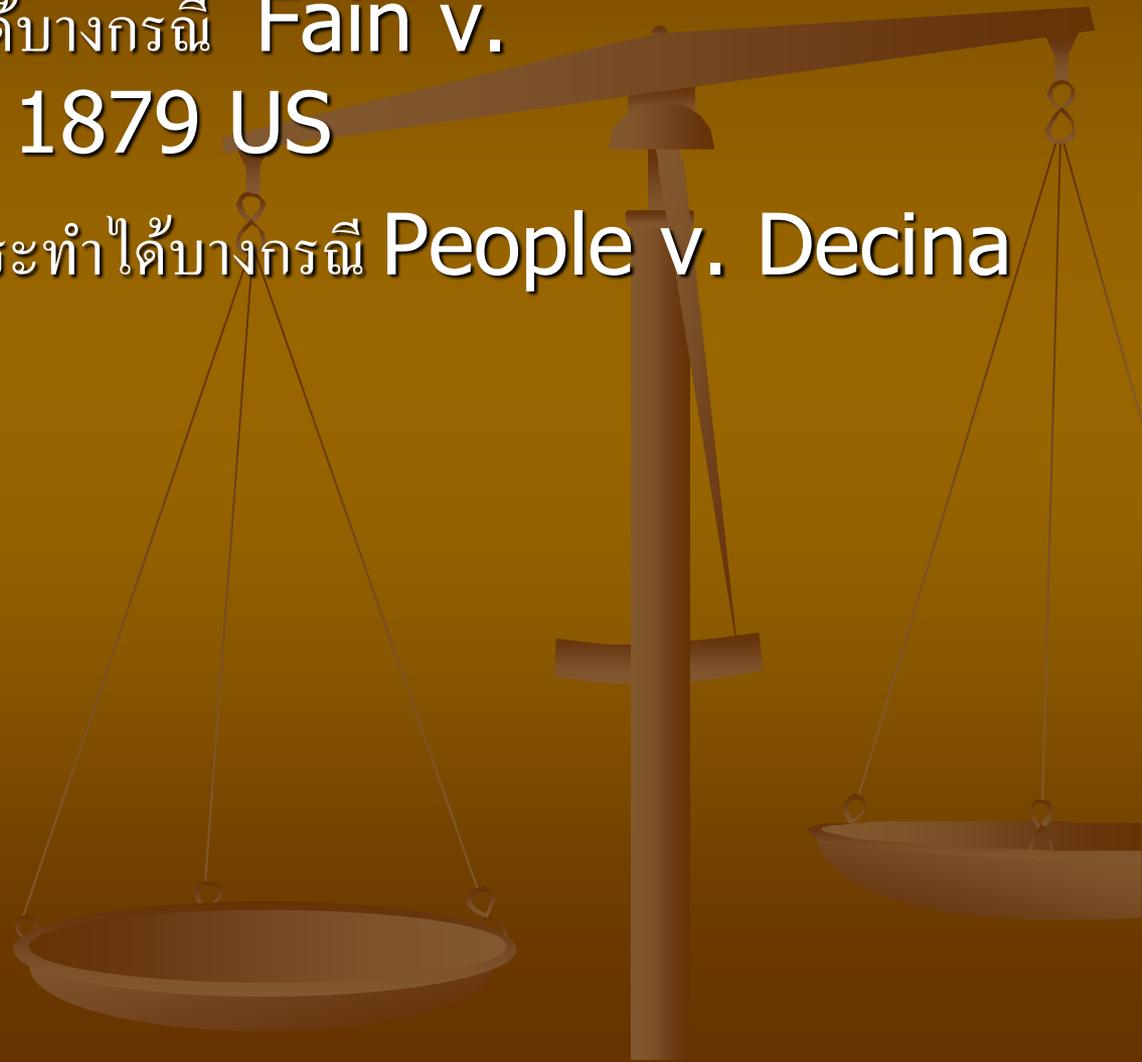
-กรณีทารก คนเมา คนปัญญาอ่อน หรือวิกลจริต (ฎ. ๘๓๔๓/๒๕๔๔)

-กรณีคนละเมอ หรือเป็นลมบ้าหมู (สังเกตคดีของต่างประเทศ)

-กรณีเหยียบเปลือกกล้วยลื่น **ตกใจ** กว่าแขนเด็กตกน้ำ

-กรณีลื่นหกล้มเอง

- คนละเมอ ก็มีการกระทำได้บางกรณี Fain v. Commonwealth 1879 US
- คนเป็นลมบ้าหมู ก็มีการกระทำได้บางกรณี People v. Decina 1956 US

ม.๕๕ วรรคท้าย การกระทำรวมถึงการ งดเว้นการที่จกต้องกระทำเพื่อ ป้องกันผลนั้น ด้วย (negative acts)

- งดเว้นต้องเป็นกรณีที่ผู้กระทำมีหน้าที่ต้องกระทำโดยเฉพาะเพื่อป้องกันผล เท่านั้น เช่นหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตร ปพพ. ม.๑๕๖๔
- หน้าที่ตามกฎหมาย เช่น ปพพ.ม. ๑๕๖๓, ๑๕๖๔, ๑๔๖๑, ๑๕๖๗(๒)
- หน้าที่เกิดจากการยอมรับโดยเฉพาะเจาะจง
- หน้าที่เกิดจากการกระทำครั้งก่อนของตน (ฎ.๑๖๔๑๒/๒๕๕๕)
- หน้าที่เกิดจากความสัมพันธ์เป็นพิเศษเฉพาะเรื่อง
- หน้าที่ในฐานะพลเมืองดี ม. ๓๓๔ (ละเว้น) (negative acts)

๑.๒ ครอบงำประกอบภายนอก (ผู้กระทำ+การกระทำ+วัตถุประสงค์การกระทำ)

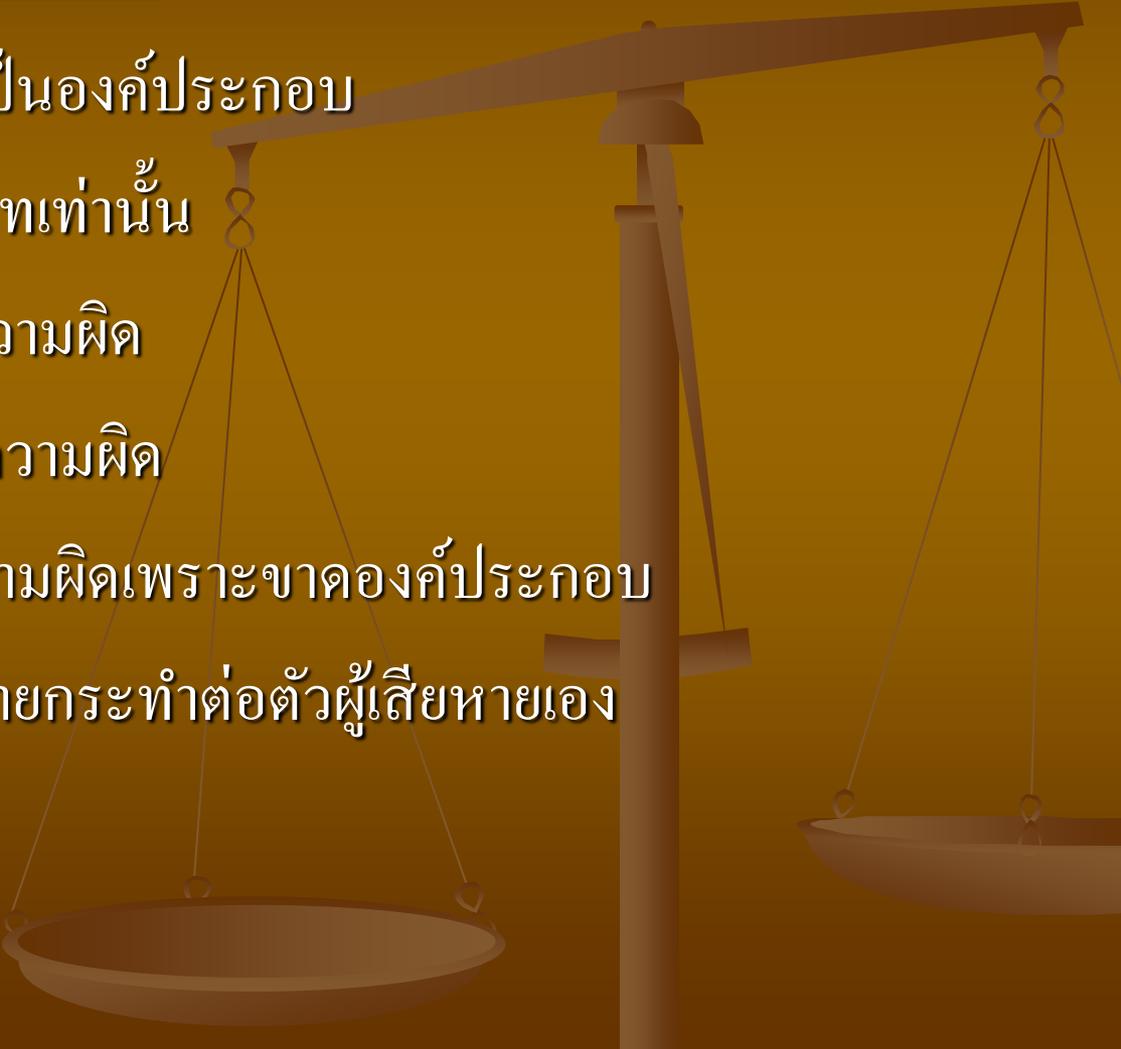
1.ผู้กระทำ

- ผู้กระทำความผิดเอง
- ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม
- ผู้ร่วมกระทำความผิด (ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน)

ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม (ฎ.๓๓๓๖-๓๓๓๗/๒๕๔๗)

- ผู้กระทำมีเจตนากระทำความผิด / มีเจตนาหลอกให้ผู้อื่นกระทำความผิด
- โดยปกติแล้วผู้ถูกหลอกไม่มีความรับผิดชอบโดยเจตนา หรือกระทำผิดเพียงประมาท หรือการกระทำของผู้ถูกหลอกไม่เป็นความผิดฐานนั้น
- ผู้ถูกหลอกต้องมีการกระทำ มิฉะนั้นจะเป็นผู้กระทำความผิดเอง

ตัวอย่างผู้กระทำความผิดเอง โดยอ้อม

๑. หลอกผู้ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบ
 ๒. หลอกผู้กระทำเพียงประมาทเท่านั้น
 ๓. หลอกผู้มีความหมายยกเว้นความผิด
 ๔. ใช้ผู้ไม่มีคุณสมบัติกระทำความผิด
 ๕. ใช้ผู้ที่การกระทำไม่เป็นความผิดเพราะขาดองค์ประกอบ
 ๖. บังคับหรือหลอกให้ผู้เสียหายกระทำต่อตัวผู้เสียหายเอง
-

๒.การกระทำ ต้องถึงขั้นลงมือ เว้นแต่การเตรียมเป็นความผิด

๓.วัตถุประสงค์แห่งการกระทำ ต้องระวังความแตกต่างของบทบัญญัติ ตัวอย่าง

■ ม.๒๑๓ หรือ ๒๑๘2 วางเพลิงเผาทรัพย์ผู้อื่น VS ม.๓๕๘ ทำให้เสียทรัพย์

■ ม.๑๘๘ ทำให้เสียหาย เอาไปซึ่งเอกสารของผู้อื่น VS ม.๓๓๔ ลักทรัพย์

กรณีไม่มีวัตถุประสงค์แห่งการกระทำ (ขาดองค์ประกอบคือขาดวัตถุประสงค์แห่งการ

กระทำ) ไม่เป็นความผิดเช่น ยิงศพคิดว่าเป็นคน / ลักทรัพย์ของตนเองคิดว่า

เป็นทรัพย์ของผู้อื่น / ทำแท้งตัวเองโดยคิดว่าตัวเองตั้งครรภ์ / ข่มขืนศพคิด

ว่าหญิงสลบ (ฎ.๓๑๔๕/๒๕๔๕)

๑.๓ ครอบงำประกอบภายใน (เจตนา+ประมาท)

เจตนา

๑. เจตนาตามความเป็นจริง (ต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอก ม. ๕๘ วรรคสาม) (ฎ.๕๗๒๘/๒๕๕๖)

๑.๑ เจตนาประสงค์ต่อผล (อัตตวิสัย) ม.๕๘

๑.๒ เจตนาเล็งเห็นผล (ภาววิสัย) ม.๕๘ (ฎ.๓๒๐/๒๕๖๒ ฎ.๕๖๘/๒๕๖๓)

๑.๓ เจตนาพิเศษ (มูลเหตุจงใจ ไม่มีเล็งเห็นผล) บทมาตราที่กำหนด

๒. เจตนาโดยผลของกฎหมาย (การกระทำโดยพลาด) ม.๖๐

ประมาท ม.๕๘ (ภาววิสัย)

-การกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์

หลักเรื่องเจตนาที่ได้จาก ม.๕๕ วรรคสาม และม.๖๒วรรคท้าย

๑. **ไม่รู้ไม่มีเจตนา** (ม.๕๕ วรรคสาม) เช่น ยิงคนคิดว่าเป็นหมูป่า ไม่มีเจตนาฆ่าคน

๒. **รู้เท่าใดมีเจตนาเท่านั้น** (ม.๕๕ วรรคสาม+ม.๖๒ วรรคท้าย) เช่น ยิงบิดาคิดว่าเป็นเพื่อน ไม่มีเจตนาฆ่าบุพการี (**เหตุฉกรรจ์**) ผิดเพียง ม.๒๘๘ ไม่ผิด. ม. ๒๘๕ (๑)

๓. **รู้เท่าใดมีเจตนาเท่านั้น แต่ต้องไม่เกินความจริง** เช่น ยิงเพื่อน คิดว่าเป็นบิดา ผิดเพียง ม.๒๘๘ ไม่ผิด.ม. ๒๘๕ (๑) แม้มีเจตนาร้ายจะฆ่าบิดา กฎหมายก็ไม่ลงโทษเพิ่ม

+ **มาตรา ๖๒ วรรคสอง** ถ้าความไม่รู้ข้อเท็จจริงตาม ม.๕๕ วรรคสาม เกิดขึ้นด้วยความประมาทให้ผู้กระทำรับผิดฐานกระทำโดยประมาท (ม.๕๕ วรรคสี่)

เปรียบเทียบคำพิพากษาศาลฎีกา ไม่รู้ไม่มีเจตนา

ฎ. ๑๓๕๕/๒๕๑๘ จำเลยที่ผู้ตายสลับ เข้าใจว่าตายแล้ว จึงเอาผ้าขาวม้าผู้ก่อผู้ตายกับต้น ไม้เพื่ออำพรางคดี ผู้ตายถึงแก่ความตายเพราะถูกแขวนคอ ตัดสินว่า ไม่ผิด ม. ๒๘๘ แต่ผิด ม. ๒๕๐ (ฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา / โทษ ๓ ปีถึง ๑๕ ปี) เพราะมีเหตุแทรกแซงที่คาดหมายได้คือการอำพรางคดี

ฎ. ๕๗๒๕/๒๕๕๖ ทำร้ายหญิงจนหมดสติ เข้าใจว่าตายแล้ว จึงเอาไปถ่วงน้ำ เพื่ออำพรางคดี หญิงตายเพราะถ่วงน้ำ ตัดสินว่าไม่ผิด ม. ๒๘๘ แต่ผิด ม. ๒๕๑ (ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย / โทษไม่เกิน ๑๐ ปี) ม.๕๕
วรรคสี่+ ม.๖๒วรรคสอง

เจตนาพิเศษ

-คำว่า “เจตนาพิเศษ” ไม่มีในประมวลกฎหมายอาญา แต่เกิดจากคำพิพากษาฎีกา เช่น ฎ.๑๖๓๕/๒๕๓๒

-ความผิดอาญาบางมาตรากำหนดเจตนาประเภทนี้ไว้ นอกเหนือจากเจตนาประสงค์ต่อผล และเจตนาถึงเห็นผล (ทั้งหมดเป็นองค์ประกอบภายใน)

-เจตนาพิเศษ คือ มูลเหตุจูงใจที่กำหนดไว้เป็นพิเศษ

-เจตนาพิเศษ ไม่มี ถึงเห็นผล (ฎ. ๑๒๔๐ /๒๕๐๔ (ญ) ฎ. ๖๓๘/๒๕๒๓)

-เจตนาพิเศษ บางกรณี เป็นเหตุยกเว้นความผิดหรือโทษ เช่น มาตรา ๖๘

“เพื่อป้องกันสิทธิ” มาตรา ๖๓ “เพื่อให้พ้นภัยอันตราย”

-เจตนาพิเศษ แตกต่างจาก พฤติการณ์ประกอบกระทำ (องค์ประกอบภายนอกที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริง — จำเลยไม่ต้องรู้ / วิญญูชน)

ปัญหาในการพิจารณาเรื่องเจตนา มักเป็นกรณีที่ผู้กระทำเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงต่างๆ (ตัวอย่างเปรียบเทียบกรณีสำคัญผิดในตัวบุคคลตาม มาตรา ๖๑)

๑. **ต้องการยิงคน** เข้าใจว่าตอไม้เป็นคน ยิงไปที่ตอไม้ แต่ขณะยิงคนนั้น ได้ตายไปแล้ว (ขาดองค์ประกอบภายนอก)

๒. **ต้องการยิงตอไม้** เข้าใจว่าเป็นคนเป็นตอไม้ ยิงไปที่คน (ขาดองค์ประกอบภายใน ขาดเจตนา) ม.๕๘ วรรคสาม (ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบ)

๓. ก. ยิง ค. คิดว่าเป็น ข. (ม.๖๑) **สำคัญผิดในตัวบุคคล**

๔. **สำคัญผิดในข้อเท็จจริงตาม ม.๖๒** ที่ทำให้การกระทำ

๔.๑ ไม่เป็นความผิด เช่นสำคัญผิดว่าตนมีสิทธิป้องกัน เช่นคำจะยิงนก แแดง คิดว่าคำจะยิงฟ้า แแดงจึงยิงคำตายเพื่อป้องกันฟ้า (ป้องกันโดยสำคัญผิด)

๔.๒ ไม่ต้องรับโทษ เช่นสำคัญผิดว่าตนมีสิทธิกระทำโดยจำเป็น หรือลักทรัพย์ผู้อื่น โดยคิดว่าเป็นทรัพย์ของสามี/ภรรยา

๔.๓ หรือรับโทษน้อยลง เช่น ต้องการฆ่าเพื่อนแต่กลับเป็นมรดาซึ่งมีโทษน้อยกว่า

ปัญหาในการพิจารณาเรื่องเจตนา มักเป็นกรณีที่ผู้กระทำเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงต่างๆ
(ตัวอย่างเปรียบเทียบกรณีสำคัญผิดตาม มาตรา ๖๒)

๑. แดงหยิบเอาสร้อยของแดงไปขาย โดยเข้าใจว่าเป็นของดำ (ขาดองค์ประกอบภายนอก) แดงไม่ผิดฐานพยายามมาตรา ๘๑ ต่อคำ เทียบฎีกา ๗๑๔๔/๒๕๔๕

๒. แดงหยิบเอาสร้อยของดำไปขาย โดยเข้าใจว่าเป็นของแดงเอง (ขาดองค์ประกอบภายใน ขาดเจตนา) ม.๕๕ วรรคสาม (แดงไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบ)

๓. แดงหยิบเอาสร้อยของดำไปขาย โดยเข้าใจว่าเป็นของขาว (ม.๖๑) สำคัญผิดในตัวบุคคล (แดงผิดต่อคำ แดงไม่ผิดต่อขาวอีก)

๔. สำคัญผิดในข้อเท็จจริงตาม ม.๖๒ ที่ทำให้การกระทำ

๔.๑ ไม่เป็นความผิด เช่น สำคัญผิดว่าตนมีสิทธิป้องกัน (ตัวอย่างที่แล้วม.๖๑)

๔.๒ ไม่ต้องรับโทษ เช่น สำคัญผิดว่าตนมีสิทธิกระทำโดยจำเป็น หรือลักทรัพย์ผู้อื่น โดยคิดว่าเป็นทรัพย์ของสามี/ภริยา ตัวอย่าง แดงหยิบเอาสร้อยของดำไปขาย โดยเข้าใจว่าเป็นของขาวภริยาของแดง (ตั้งใจลักทรัพย์ภริยา เว้นโทษ ม.๗๑ว.๑)

๔.๓ หรือรับโทษน้อยลง ตัวอย่าง แดงหยิบเอาสร้อยของดำไปขาย โดยเข้าใจว่าเป็นทรัพย์ของเหลืองมารดาของแดง (ตั้งใจลักทรัพย์มารดา ลดโทษ ม.๗๑ว.๒)

สรุป สำคัญผิดในข้อเท็จจริง (มาตรา ๖๒ วรรคแรก)

๑. ครอบงำประกอบภายนอก

๒. ผู้กระทำต้องมีเจตนา (ครอบงำประกอบภายใน)

๓. ผู้กระทำสำคัญผิดในข้อเท็จจริง (รู้แล้ว มีเจตนาแล้ว แต่สำคัญผิดในข้อเท็จจริงบางเรื่อง) ที่ทำให้การกระทำ

๓.๑ ไม่เป็นความผิด (ประมวลกฎหมายอาญา/กฎหมายอื่น)

๓.๒ ได้รับความยกเว้นโทษ

๓.๓ ได้รับความลดโทษ (ฎ.๘๓๒/๒๕๑๐ ประชุมใหญ่ ม.๖๕)

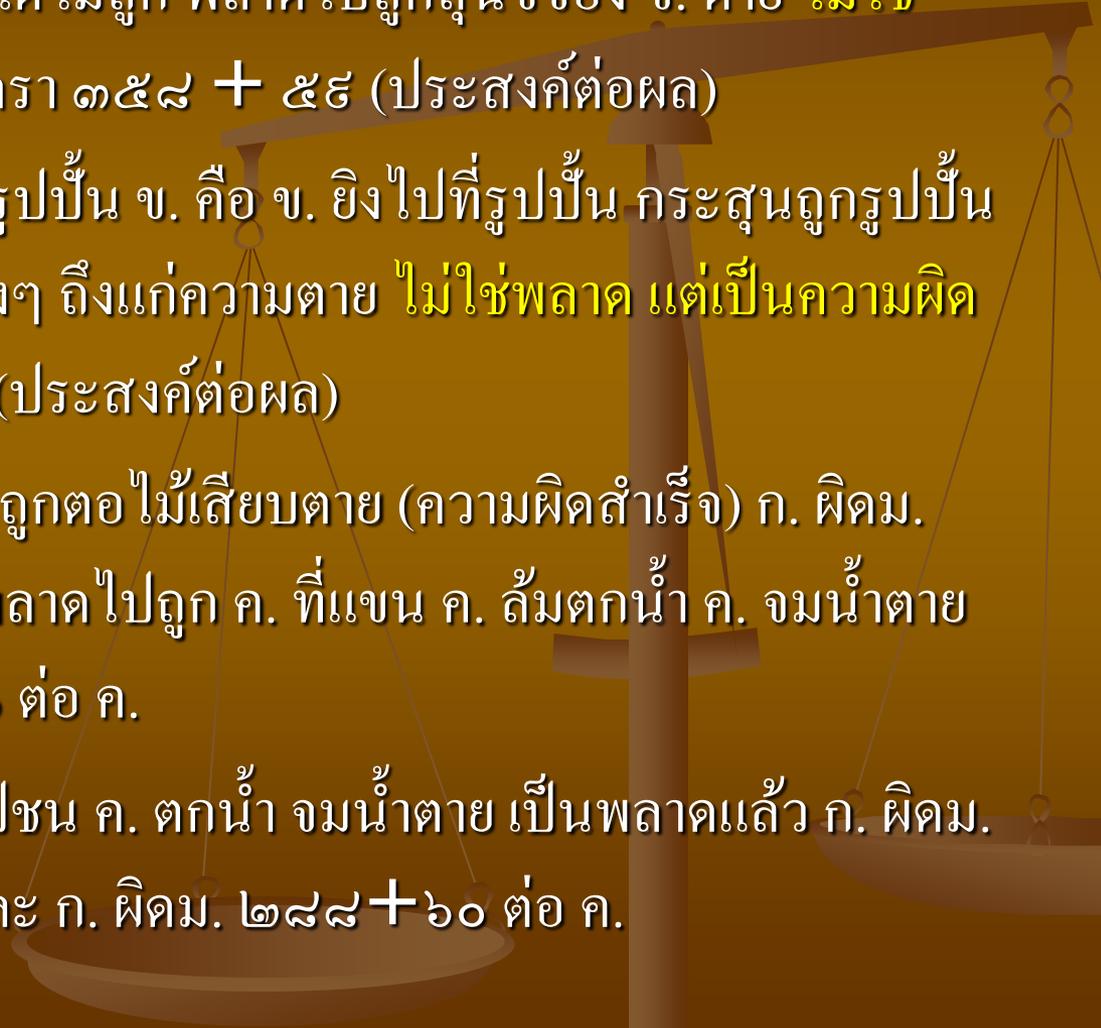
๔. ใช้เฉพาะกรณีความจริงเป็น “ผลร้าย” ความเข้าใจเป็น “ผลดี” ถ้าความจริงเป็น “ผลดี” อยู่แล้วไม่ต้องเอามาใช้ เช่น ลักทรัพย์ภริยา (ความจริงเป็นผลดี/เว้นโทษอยู่แล้ว) โดยเข้าใจว่าเป็นของเพื่อน ไม่นำมาตรา ๖๒ มาใช้

หลัก ๑๐ ประการของเจตนาโดยพลาต มาตรา ๖๐ (Transfer malice)

- ๑. ต้องมีเจตนากระทำ (ดูเจตนาเริ่มต้นเป็นหลัก) ประมาท โอนไม่มี
- ๒. ต้องมีผู้ถูกระทำสองฝ่ายขึ้นไป
- ๓. พลาตผู้กระทำต้องไม่ ประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผล
- ๔. ทรัพย์ต่อทรัพย์ก็เป็นพลาตได้ (อ.จิตติ นื้อ โกงโดยพลาตก็มีได้)
- ๕. วัตถุประสงค์การกระทำต้องเป็นสิ่งเดียวกัน (เจตนาเริ่มต้น/รู้ว่าเป็นอะไร)
- ๕. ๖. เจตนาที่ โอนต้องดูที่เจตนาเริ่มต้นเป็นหลัก ไม่ได้ดูที่ผล
- ๖. แม้ได้ผลตามเจตนาแรก ก็เป็นพลาตได้
- ๗. พลาตเป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท (ยิง๑นัด ยิง๓นัด/ ๑กรรม)
- ๘. ต้องมีผลเกิดกับอีกบุคคลหนึ่ง
- ๑๐ เจตนาไตร่ตรองไว้ก่อน โอนด้วย (แม้พลาตจะไตร่ตรองไม่ได้ก็ตาม)

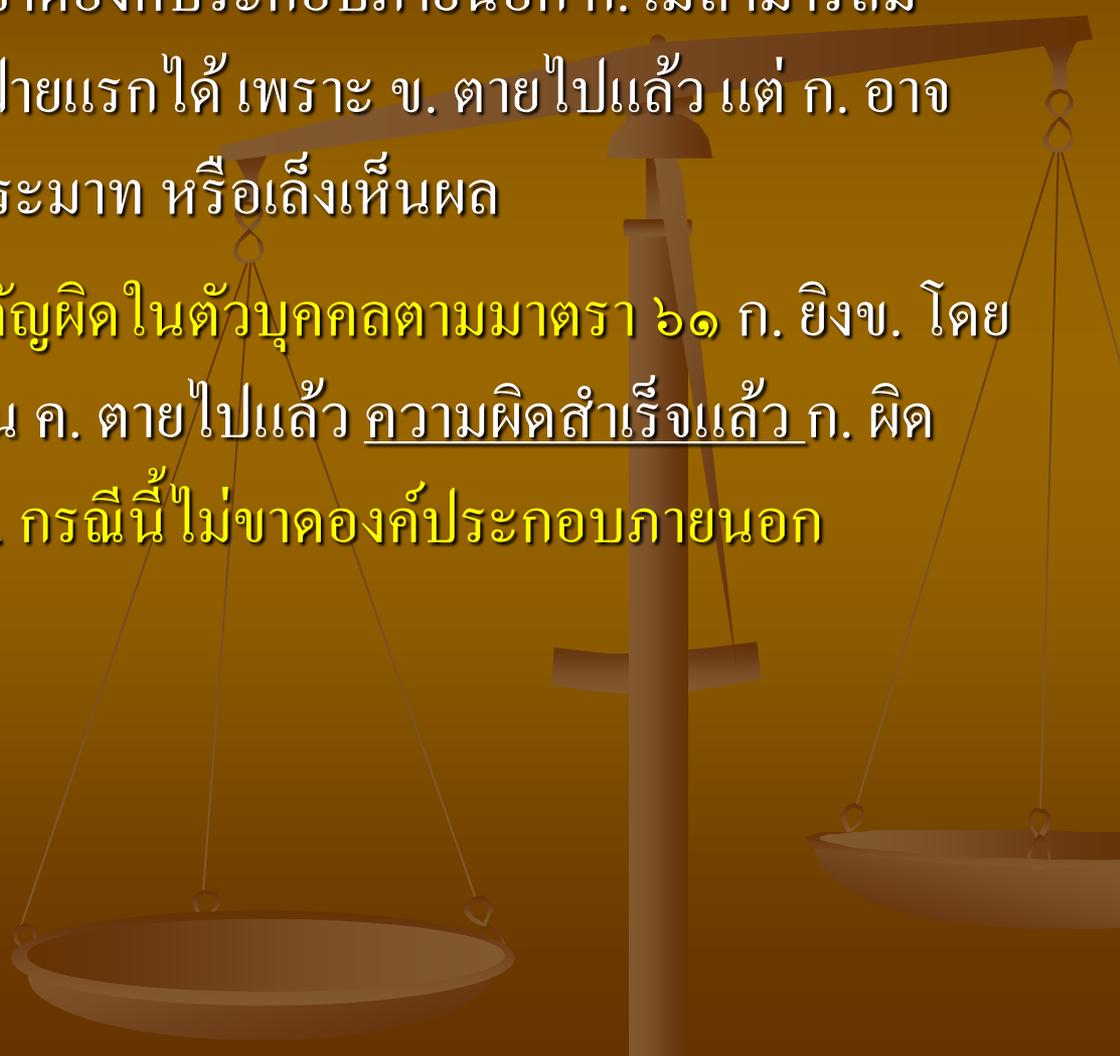
ข้อสังเกตเรื่องเจตนาโดยพลาด มาตรา ๖๐

- ๑. การกระทำต่อตนเอง แล้วพลาดไปเกิดแก่อีกบุคคลหนึ่ง ไม่ใช่พลาด
- ๒. จะเป็นพลาดได้จะต้องถึงขั้นลงมือกระทำความผิดก่อน
- ๓. ที่ว่าเจตนาโอนนั้น เจตนาพิเศษก็โอนไปด้วย (อ้างป้องกัน/จำเป็น/บันดาลโทษ ต่อบุคคลที่สาม ได้ หากวัตถุประสงค์แห่งการกระทำเป็นอย่างเดียวกัน)
- ๔. กรณีมาตรา ๖๐ ตอนท้าย ลงโทษหนักขึ้น เพราะ ฐานะ หรือความสัมพันธ์ เช่น เจ้าพนักงาน บุพการี (ยิงบุพการีพลาดบุพการีได้)
- ๕. เจตนาโอนนั้น โอนได้ทั้งเจตนาประสงค์ต่อผล และถึงเห็นผล (ลหุโทษ บางมาตราต้องมีเจตนา มาตรา ๓๕๑ ใช้กำลังทำร้ายไม่บาดเจ็บ)
- ๖. แม้การพลาดจะเกิดจากความประมาท ก็เป็นพลาด ไม่ต้องดูประมาทอีก (แต่ระวังไม่ได้หมายความว่าไม่ผิดประมาท ถ้าประมาทอ้างตามข้อสังเกตข้อ ๓. ไม่ได้ อาจต้องรับผิดฐานประมาทได้)

-
- ๗. ยิงหลายนัด ถ้ามีเจตนาเดียว ก็เป็นกรรมเดียว ก. ยิง ข. **นัดแรก**ไม่ถูก ข. ไปถูก ค. ตาย **นัดที่สอง**ยิงถูก ข. ตาย **ครั้งนี้** ก. ผิดฆ่า ค. โดยพลาด ก. ผิดฆ่า ข. โดยเจตนาประสงค์ต่อผล **เป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท**
 - ๘. ก. ต้องการยิงรถของ ข. แต่ไม่ถูก พลาดไปถูกสุนัขของ ข. ตาย **ไม่ใช่พลาด แต่ความผิดสำเร็จ** มาตรา ๓๕๘ + ๕๘ (ประสงค์ต่อผล)
 - ๙. ก. ต้องการยิง ข. เข้าใจว่ารูปปั้น ข. คือ ข. ยิงไปที่รูปปั้น กระสุนถูกรูปปั้น แลลไปถูก ข. ที่นอนอยู่ข้างๆ ถึงแก่ความตาย **ไม่ใช่พลาด แต่เป็นความผิดสำเร็จ** มาตรา ๒๘๘ + ๕๘ (ประสงค์ต่อผล)
 - ๑๐. ก. ยิง ข. ข.หลบแต่เซไปถูกตอไม้เสียชีวิต (ความผิดสำเร็จ) ก. ผิดม. ๒๘๘ + ๕๘ ต่อ ข. กระสุนพลาดไปถูก ค. ที่แขน ค. ล้มตกน้ำ ค. จมน้ำตาย (พลาด) ก. ผิดม. ๒๘๘ + ๖๐ ต่อ ค.
 - ๑๑. ก. ยิง ข. ข.หลบแต่เซไปชน ค. ตกน้ำ จมน้ำตาย เป็นพลาดแล้ว ก. ผิดม. ๒๘๘ + ๕๘ + ๘๐ ต่อ ข. และ ก. ผิดม. ๒๘๘ + ๖๐ ต่อ ค.

■ ๑๒. การพลาดแต่ขาดองค์ประกอบภายนอก ไม่เป็นพลาด ก. ยิ่งต่อไม่
คิดว่าเป็น ข. ขณะนั้น ข. ตายไปแล้ว กระสุนแลบต่อไม่ไป ถูก ค. ตาย
อย่างนี้ ไม่ใช่พลาด เพราะขาดองค์ประกอบภายนอก ก. ไม่สามารถมี
เจตนากระทำต่อผู้เสียหายฝ่ายแรกได้ เพราะ ข. ตายไปแล้ว แต่ ก. อาจ
ต้องรับผิดชอบ ค. หาก ก. ประมาท หรือเล็งเห็นผล

■ ๑๓. เทียบเคียงกับกรณีสำคัญพิคในตัวบุคคลตามมาตรา ๖๑ ก. ยิ่งข. โดย
สำคัญพิคว่าเป็น ค. ขณะนั้น ค. ตายไปแล้ว ความพิคสำเร็จแล้ว ก. พิค
๒๘๘ + ๕๕ (+ ๖๑) ต่อ ข. กรณีนี้ไม่ขาดองค์ประกอบภายนอก

เจตนาโดยผลของกฎหมาย (พลาด) ตาม ม.60 อาจเกิดจากกรณีต่อไปนี้ได้

๑.บุคคลที่สามทำให้พลาด เช่น ก. ยิง ข. (ต้องเล็งแล้ว) ค.เข้าป่าปืน กระสุนพลาด ไปถูก ง. (ถ้า ค. ประมาทต้องรับผิดชอบ ง. ฐานประมาท แต่ปกติจะไม่ประมาท เพราะไม่อาจใช้ความระมัดระวังได้ดีกว่านั้น)

๒.ผู้เสียหายฝ่ายแรกทำให้พลาด เช่น ก.วางยาพิษให้ ข. ดื่ม ข. เอาไปให้ ค. ดื่ม

๓.ผู้เสียหายฝ่ายที่สองทำให้พลาด เช่น ก.วางยาพิษให้ ข. ดื่ม ค.กลับเอาไปดื่ม

๔.เหตุธรรมชาติ เช่น ก.วางเพลิงเผาบ้าน ข. ลมพัดเอาไฟไปติดบ้าน ค.

-คู่มือพิพากษากฎีกาที่ ๕๑๗/๒๕๓๐ ก.ใช้ค้อนป้อนตี ข. (เจตนาทำร้าย) ปีนลั่นตุ๊ก ค. ตาย ศาลว่า ก. ผิดประมาท ม. ๒๕๑ ท่านอ.จิตติ ท่านอ.เกียรติขจร เห็นว่าเป็น พลาดแล้ว ผิด ม. ๒๕๐ (กระทำต่อบุคคลหนึ่ง ผลเกิดแก่อีกบุคคลหนึ่ง)

ประมาท มาตรา ๕๘ วรรคสี่

- คือการกระทำโดย ปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้น จำต้องมีความระมัดระวังตาม วิสัย และพฤติการณ์
- ๑. ภาวะเช่นนั้น = ขณะกระทำการนั้นๆ เช่นขณะขับรถไปตามถนน
- ๒. วิสัย = สภาพภายในตัวผู้กระทำ / วิสัยคนธรรมดา / วิสัยบุคคลมีวิชาชีพ
- ๓. พฤติการณ์ = เหตุภายนอกตัวผู้กระทำ / สภาพรถ / สภาพถนน / เหตุการณ์แวดล้อมต่างๆ
- ความระมัดระวัง = ระดับของวิญญูชน (ระดับขึ้นลงตาม ๑-๓ โดยเฉพาะ ๓)
- คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๔/๒๔๕๔ (คดีจลาจล(พฤติการณ์)กบฏแมนฮัตตัน)

ข้อสังเกต กรณีประมาท

๑. ประมาทไม่มีพยายาม

๒. ประมาทไม่มี ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ฎ. ๖๗๖๔/๒๕๔๕ ฎ.๑๓๓๗/
๒๕๓๔ (ต่างคนต่างประมาท)

๓. การไม่ควบคุมดูแลสัตว์คู่ = ประมาท + มาตรา ๓๗๗

๔. ประมาทอ้าง ป้องกัน จำเป็น บันดาลโทษไม่ได้ ฎ.๗๒๒๗/๒๕๕๓

๕. แม้อีกฝ่ายหนึ่งจะประมาทด้วย ผู้กระทำก็ไม่พ้นความรับผิดชอบ เช่น แข่งรถ
คู่แข่งรถคว่ำตาย คู่แข่งที่ไม่ตายต้องรับผิดชอบประมาท แม้ผู้ตายก็ประมาท
ด้วย หรือถ้าคนยืนดูข้างทางถูกชนตาย คู่แข่งรับผิดชอบทั้งคู่ รวมถึงคู่แข่งที่
ไม่ได้ชนคนยืนดูด้วย

โครงสร้าง ๑.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ตัวอย่าง ความผิดอาญาที่ต้องมีผลปรากฏจากการกระทำ

๑.ม.๒๘๘ (ฆ่าคนตาย) ผลคือ ความตาย

๒.ม.๒๕๕ (ทำร้ายบาดเจ็บ) ผลคือ บาดเจ็บ

๓.ม.๒๕๓ (ทำร้ายสาหัส) ผลคือ สาหัส

๔.ม.๒๕๐, ๒๕๑ (ทำร้ายตาย / ประมาทตาย) ผลคือ ความตาย

๕.ม.๓๓๕ วรรคท้าย (ชิงทรัพย์ตาย) ผลคือ ความตาย

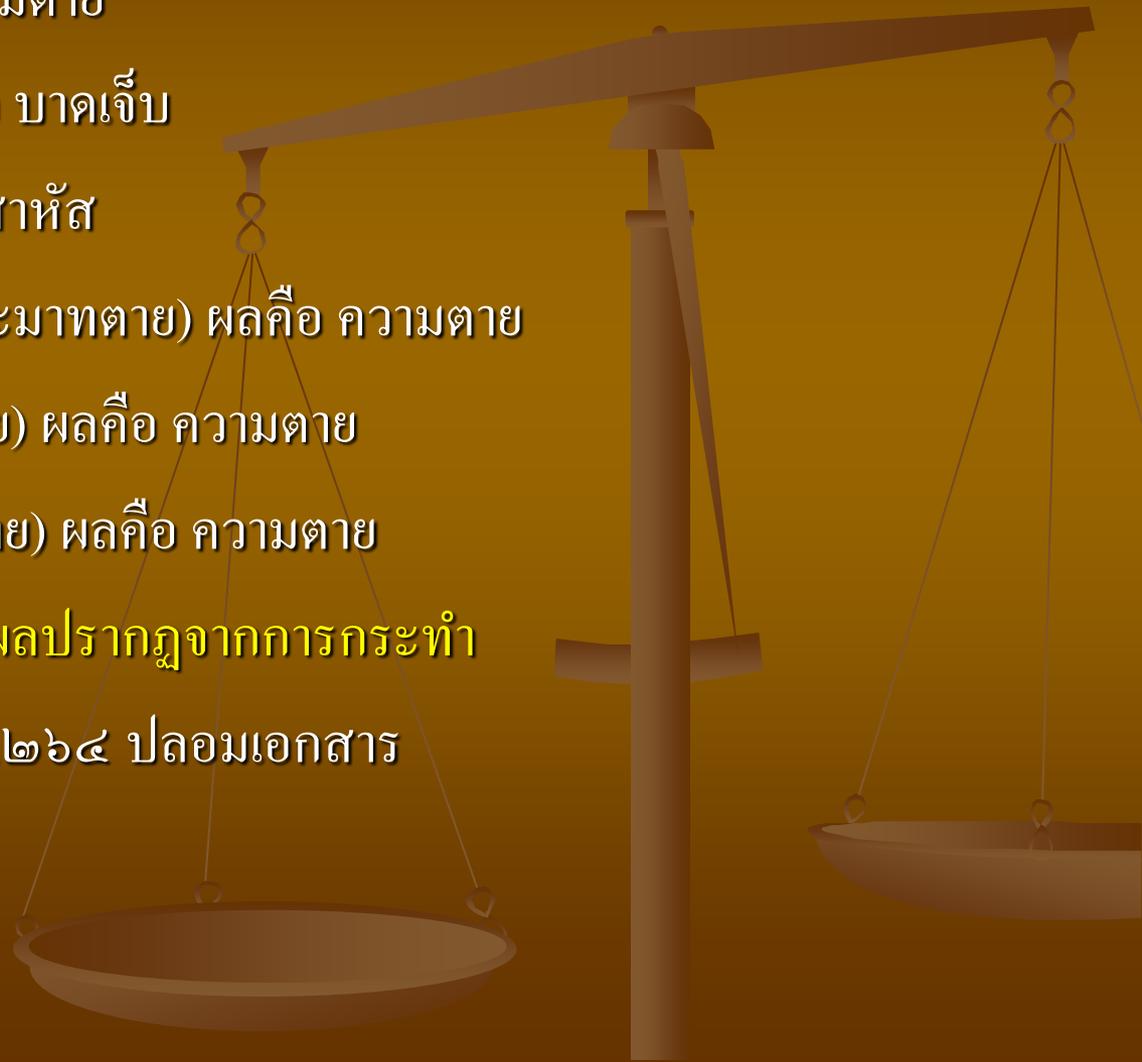
๖.ม.๒๒๔ วรรคหนึ่ง (วางเพลิงตาย) ผลคือ ความตาย

ตัวอย่าง ความผิดอาญาที่ไม่ต้องมีผลปรากฏจากการกระทำ

๑.ม.๓๓๔ ละเว้น

๓.ม.๒๖๔ ปลอมเอกสาร

๒.ม.๑๓๓ แข็งความเท็จ

คำสำคัญที่ควรทราบในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

๑. ผลโดยตรง (ทบ.เงื่อนไข) ไม่มีในตัวเอง ไม่ได้ให้ความเป็นธรรมทุกกรณี

๒. ผลธรรมดา (ทบ.เหตุที่เหมาะสม เพื่อผ่อนคลายความแข็งของผลโดยตรง) อยู่ในมาตรา ๖๓ (เพื่อความเป็นธรรม)

๓. เหตุแทรกแซง (ทบ.เหตุที่เหมาะสม เพื่อผ่อนคลายความแข็งของผลโดยตรง) ไม่มีในตัวเอง (เพื่อความเป็นธรรม)

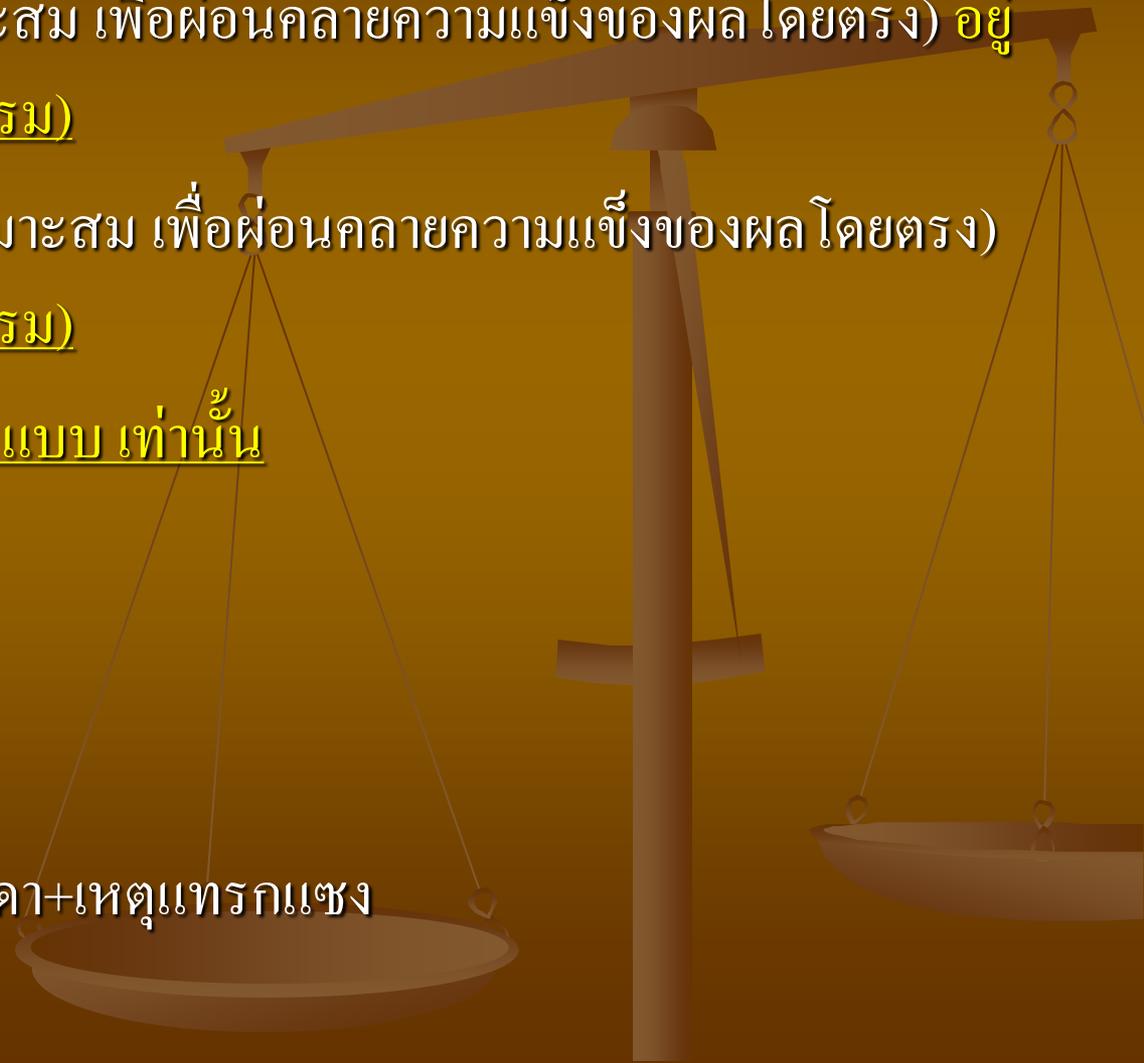
การใช้คำทั้ง ๓ ข้างต้น ทำให้ ๓ แบบ เท่านั้น

๑. ผลโดยตรง อย่างเดียว

๒. ผลโดยตรง+ผลธรรมดา

๓. ผลโดยตรง+เหตุแทรกแซง

ไม่มีกรณี ผลโดยตรง+ผลธรรมดา+เหตุแทรกแซง

๑. ผลโดยตรง (ทบ.เงื่อนไข คอตรรกะ ไม่มีในตัวบท)

-ถ้าไม่มีการกระทำของจำเลยผลยังเกิด = ไม่ใช่ผลโดยตรง **ไม่ต้องรับผิด R v White (1910) Factual causation**

-ผลโดยตรงใช้กับความผิดอาญา**ทุกกรณี** (ครบองค์ประกอบข้อ 1.1-1.3+ต้องการผล)

ตัวอย่าง **กรณีประมาท** ถ้าไม่ประมาทก็ไม่ต้องรับผิด / ไม่ต้องดูเรื่องความล้มพันธ์้อีก (ฎ.๓๑๔๓/๒๕๔๔ ต้ององค์ประกอบภายในครบก่อน)

๒. ผลธรรมดา (ทบ.เหตุที่เหมาะสม) ม. 63 (ผ่อนคลายความแข็งของผล โดยตรง)

-กรณีต้อง**รับโทษหนักขึ้น**เนื่องจากผล (**บทหนัก**) ผลนั้นต้องเป็น**ผลธรรมดา** (วิญญูชน **คาดหมายได้**) ที่เกิดขึ้นได้ (ผลจนกระทั่ง) ตัวอย่าง ก.**ชิงทรัพย์** ข. **ไม่รู้ว่า** ข. เป็นโรคหัวใจ ข.หัวใจวายตาย ก. **ไม่ผิด** ม. ๓๓๕ **วรรคท้าย** บทหนักของ ม. ๓๓๕วรรคแรก (**ผลผิดธรรมดา** อ.จิตติ)

แต่ถ้า ก. **รู้ว่า** ข. เป็นโรคหัวใจ = ผลธรรมดา (อ.จิตติ ไม่ใช่เจตนาฆ่าถึงเห็นผล)

-จะใช้ต่อเมื่อผลนั้น**ปลายเกิดนอกเหนือเจตนา**ของผู้กระทำ และเป็น**มาตราบทหนัก** เท่านั้น หากไม่ใช่บทหนัก ใช้เพียงผล โดยตรง + เหตุแทรกแซง

ตัวอย่าง บทหนัก หรือไม่ใช้บทหนัก

๑. ม.๒๕๓ (ทำร้ายสาหัส) เป็นบทหนักของ ม.๒๕๕ (ทำร้าย) ใช้ผลกรรมดา

๒. ม.๓๓๕ วรรคท้าย (ชิงทรัพย์ตาย) เป็นบทหนักของ ม.๓๓๕ วรรคแรก (ชิงทรัพย์) ใช้ผลกรรมดา (และมีอีกหลายมาตราคล้ายๆกันนี้)

๓. ม.๒๕๑ (ฆ่าคนตายโดยประมาท) ไม่ใช่บทหนักของ ม.๓๕๐ (ทำร้ายร่างกายโดยประมาท) ไม่ต้องใช้ผลกรรมดา ใช้ผลโดยตรง + เหตุแทรกแซง (ถ้ามี)

๔. (ฎีกาหลัก) ม.๒๕๐ (ฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา) ไม่ใช่บทหนักของ ม.๒๕๕ (ทำร้าย) หรือ ม.๓๕๑ (ทำร้ายไม่บาดเจ็บ) ไม่ต้องใช้ผลกรรมดา ใช้ผลโดยตรง + เหตุแทรกแซง (ถ้ามี) เช่น ก.ทำร้าย ข. ไม่รู้ว่าเป็นโรคโลหิตไหลไม่หยุด ข. ตาย ก.ต้องรับผิดชอบในความตายของ ข. (ผลโดยตรง ไม่มีเหตุแทรกแซง) (เทียบเคียงกับกรณีชิงทรัพย์ตายก่อนหน้า/ผลกรรมดา)

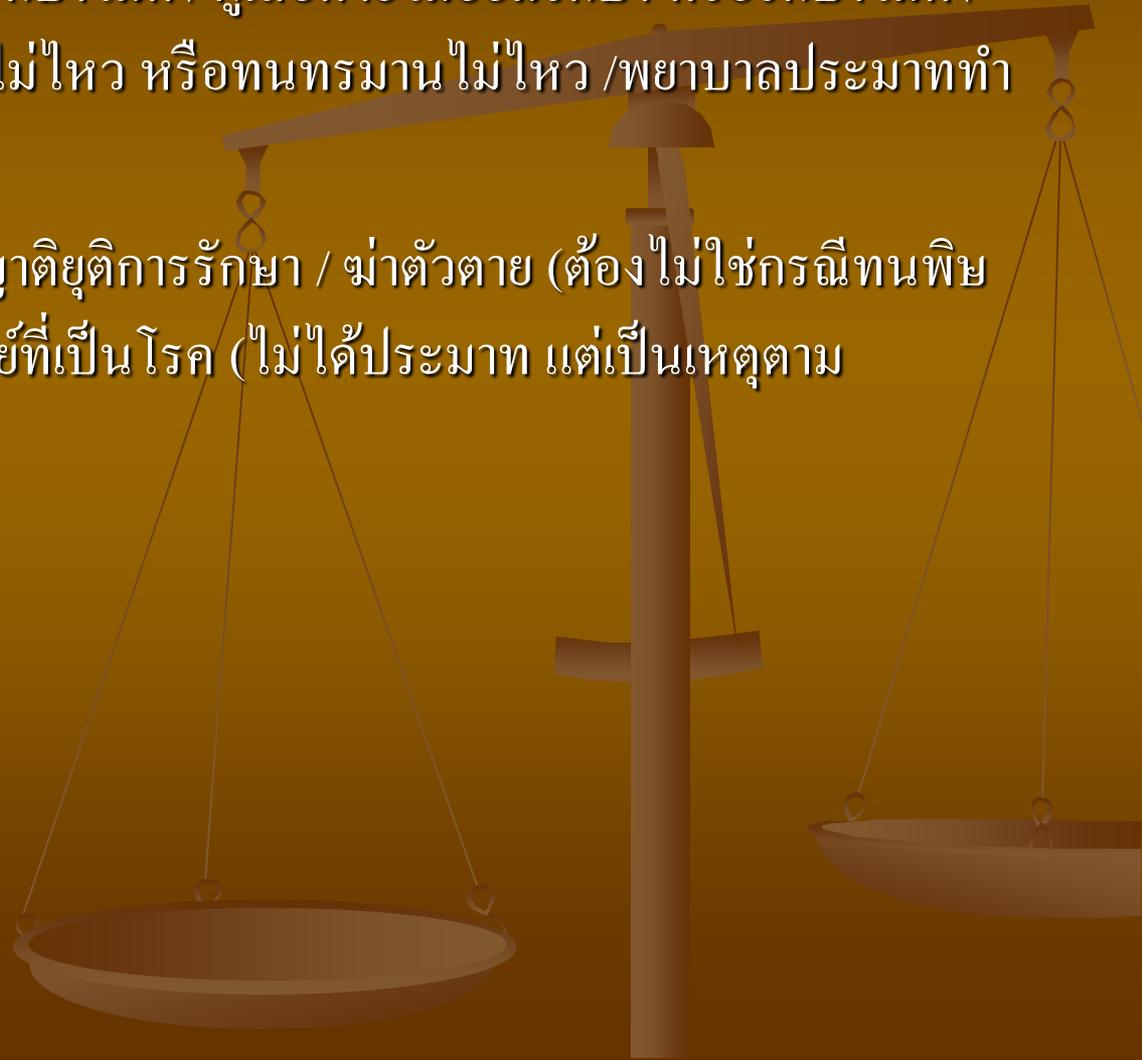
๓. เหตุแทรกแซง (ทบ.เหตุที่เหมาะสม ไม่มีในตัวเองท ฟ่อนคลายความแข็งของผล โดยตรง)

- ต้องไม่ใช่กรณีรับโทษในบทหนักตามข้อ ๒.
- ถ้าเป็นกรณีรับโทษบทหนัก เช่น กรณี ๒๕๕ (ทำร้าย)---เหตุแทรกแซง---๒๕๓ (ทำร้ายสาหัส) ไม่ต้องใช้เหตุแทรกแซง รับผิดเมื่อเป็นผลธรรมดา ม.๖๓
- ตัวอย่างกรณีใช้เหตุแทรกแซง (ไม่ใช่บทหนัก) เช่น
 ๑. ๒๘๘+๘๐---เหตุแทรกแซง---๒๘๘
 ๒. ๒๕๕, ๓๕๑ (ทำร้าย)---เหตุแทรกแซง---๒๕๐ (ฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา)
 ๓. ๓๕๐ (ทำให้บาดเจ็บโดยประมาท)---เหตุแทรกแซง---๒๕๑ (ทำให้ตายโดยประมาท)
- ใช้เมื่อเกิดเหตุแทรกแซงขึ้น ถ้าไม่มีเหตุแทรกแซงก็ใช้ผลโดยตรงอย่างเดียว
- เหตุแทรกแซง คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ภายหลังการกระทำความผิด + เป็นเหตุก่อให้เกิดผลบั่นปลายขึ้น (กรณีเป็น โรค โลหิตไหลไม่หยุด / กระทบอวัยวะอยู่แล้ว จึงไม่ใช่เหตุแทรกแซง ไม่สามารถตัดความสัมพันธ์ฯ ได้ ใช้ผลโดยตรงเท่านั้น)

จำเลยรับผิดชอบเมื่อเหตุแทรกแซงนั้น วิญญูชนคาดหมายได้ ตัวอย่างเช่น

-**คาดหมายได้ (ต้องรับผิดชอบ)** แพทย์รักษาไม่ดี / ผู้เสียหายไม่ยอมรับรักษา หรือรักษาไม่ดี / ช้ำตัวตายจากการทนพิษบาดแผลไม่ไหว หรือทนทรมานไม่ไหว / พยาบาลประมาททำให้ติดเชื้อมั่วๆไป

-**คาดหมายไม่ได้ (ไม่ต้องรับผิดชอบ)** ญาติยุติการรักษา / ช้ำตัวตาย (ต้องไม่ใช่กรณีทนพิษบาดแผลไม่ไหว) / ติดเชื้อจากแพทย์ที่เป็นโรค (ไม่ได้ประมาท แต่เป็นเหตุตามธรรมชาติ)

ตัวอย่าง เหตุแทรกแซง (ส่วนคดีหมายได้หรือไม่ต้องดูเป็นเรื่องๆ ไป)

๑. เหตุแทรกแซงซึ่งเป็น**เหตุการณ์ธรรมชาติ** เช่น แผ่นดินไหว

๒. เหตุแทรกแซงซึ่งเป็นการกระทำของ**ตัวจำเลย**ในตอนแรก เช่น การอำพรางคดี

๓. เหตุแทรกแซงซึ่งเป็นการกระทำของ**ผู้เสียหาย**

๓.๑ ผู้เสียหายก่อให้เกิดผลในบั้นปลายขึ้นแก่ตนเองเพราะ**สัญญาอนุญาตที่จะหลีกเลี่ยงภัยอันตรายร้ายแรง** ที่ผู้กระทำจะก่อให้เกิดขึ้นในตอนแรก โดยประมาท เช่น กระโดดลงจากรถที่ขับโดยประมาท ทำให้ตาย (คดีหมายได้)

๓.๒ ผู้เสียหายก่อให้เกิดผลในบั้นปลายขึ้นแก่ตนเองเพราะ**สัญญาอนุญาตที่จะหลีกเลี่ยงภัยอันตรายร้ายแรง** ที่ผู้กระทำจะก่อให้เกิดขึ้นในตอนแรก โดยเจตนา เช่น ผู้เสียหายหลบหนีที่จำเลยปาใส่แต่ไม่ถูก ทำให้ลี้มได้รับบาดเจ็บ (การหลบ/ลี้ม/บาดเจ็บ เป็นเหตุแทรกแซงที่คดีหมายได้ จำเลยต้องรับผิดชอบ)

๓.๓ ผู้เสียหายฆ่าตัวตาย อันเนื่องมาจากการกระทำของผู้กระทำใน
ตอนแรก (เป็นเหตุแทรกแซง ส่วนคาดหมายได้หรือไม่ต้องดูเป็น
เรื่องๆ ไป) ตัวอย่างเช่น ก. ยิง ข. แต่ ค. ต้องการฆ่าตัวตายเข้ามารับ
กระสุน เป็นพลาด แต่เป็นเหตุแทรกแซงที่**คาดหมายไม่ได้** ก.
ไม่ต้องรับผิดชอบ ค. แต่ถ้า ค. เป็นบิดาของ ข. เข้ามารับกระสุนแทน
เป็นเหตุแทรกแซงที่**คาดหมายได้** ก.ต้องรับผิดชอบต่อ ค.

๓.๔ ผู้เสียหายก่อให้เกิดผลบั่นปลายขึ้น โดยการ**ไม่ยอมรับรักษา
บาดแผล หรือรักษาไม่ดี** (คาดหมายได้)

๔. เหตุแทรกแซงซึ่งเป็นการกระทำของ**บุคคลที่สาม** เช่น แพทย์ผ่าตัดโดย
ประมาท หรือพยาบาลประมาททำให้ติดเชื้อ (คาดหมายได้) แต่การที่ญาติ
ยุติการรักษา**คาดหมายไม่ได้** ถ้าต่อมาตาย จำเลยผิดเพียงฐานพยายามฆ่า ฎ.

ข้อสังเกตเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

๑. ต้องครบองค์ประกอบภายนอก/ภายในก่อนจึงจะนำมาพิจารณา

เช่น กรณีประมาท ต้องดู ๑. ประมาทหรือไม่ ๒. เป็นผลโดยตรงหรือไม่ เช่น

๑.๑ ก. ขับรถด้วยความระมัดระวัง (ไม่ประมาท) ข. วิ่งตัดหน้ารถกระชั้นชิด
ก. หยุดรถไม่ทันทัน ข. ตาย ดังนี้ ก. ไม่ประมาท ก. ไม่ต้องรับผิดชอบ จึงไม่ต้องดูเรื่อง
ผลโดยตรงอีก (ไม่ครบองค์ประกอบภายใน)

๑.๒ ก. ขับรถด้วยความเร็วเพราะเกิดเหตุฉุกเฉิน (มีพฤติการณ์) ข. วิ่งตัด
หน้ารถกระชั้นชิด ก. หยุดรถไม่ทันทัน ข. ตาย ดังนี้ ก. ไม่ประมาท ก. ไม่ต้องรับ
ผิดไม่ต้องดูเรื่องผลโดยตรงอีก (ฎ.๑๐๔/๒๔๕๔) (ไม่ครบองค์ประกอบภายใน)

๑.๓ ก. ขับรถด้วยความเร็วด้วยความคึกคะนอง (ประมาท) ข. วิ่งตัดหน้ารถ
กระชั้นชิด ก. หยุดรถไม่ทันทัน ข. ตาย อย่างนี้ ก. ประมาท จึงต้องมาดูเรื่องผล
โดยตรง หาก ก. ไม่ประมาท (ไม่ขับเร็ว) ผลก็ยังไม่เกิดอยู่ดี (ขับช้าก็ทันอยู่ดี)
แสดงว่าความตายของ ข. ไม่ใช่ผลโดยตรงจากการกระทำของ ก. ก. ไม่ต้องรับผิดชอบ

๒. คำว่าผลโดยตรง แม้ผู้เสียหายจะมีส่วนผิดอยู่ด้วย จำเลยก็ผิดได้ ฎ.๒๒๑๐/๔๔
๓. นอกจากเรื่องเหตุแทรกแซงที่ตัดความสัมพันธ์ฯ ได้แล้ว การกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลที่สามก็ตัดความสัมพันธ์ฯ ได้ เช่น ก.กลั่นแกล้ง ข. เอาเหรียญปลอมไปซุกซ่อนในบ้าน ข. แล้วแจ้งตำรวจจับ ข. ก.ไม่ผิดฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ เนื่องจากเป็นการจับโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย หรือ ก. จะยิง ข. ค. จึงยิง ก. ป้องกัน ข. แล้วพลาดไปถูกบุคคลที่ ค. ประสงค์จะป้องกันคือ ข.ตาย เช่นนี้ ก. ผู้ก่อภัยไม่ต้องรับผิดในความตายของ ข. เพราะการกระทำของ ค. เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย (ก.รับผิดเพียงพยายามฆ่า ข. ถ้า ก. เล็งปิ่นแล้ว)
๔. ปกติผลธรรมดาใช้ในกรณีผลนั้นปลายเกิดขึ้นนอกเหนือเจตนาของผู้กระทำ ถ้าเจตนาฆ่าต่อมาตาย ไม่ต้องดูเรื่องผลธรรมดา แต่ระวัง เจตนาทำร้ายร่างกาย สาหัส ต่อมาสาหัสจริงๆ ต้องใช้ผลธรรมดาด้วย (เพราะเจตนาทำร้ายสาหัสไม่มี)
๕. ก.ต้องการใช้ไม้แหลมตีหมา ข. ให้ออด (สาหัส) แต่ไม่ถูก ก. ผิดเพียง ๒๕๕, ๘๐ ไม่ใช่ ๒๕๓, ๘๐ (เพราะเจตนาทำร้ายสาหัสไม่มี)

๖. ระวางกรณีเจตนาชิงทรัพย์โดยมีเจตนาแย่ง แม้มีเจตนาแย่ง ก็ต้องใช้ผลธรรมดา ด้วย ผิดมาตรา ๓๓๘ วรรคสาม (ชิงทรัพย์ทำให้บาดเจ็บ) เป็นผลธรรมดา (อ.จิตติ ใช้คำว่า ยอมเป็นธรรมดาที่สุด) (ให้ดูเปรียบเทียบกับข้อ ๔. ข้างต้น)

๗. ม.๒๕๗ (ทำร้ายสาหัส) เป็นบทหนักของ ม.๒๕๕ (ทำร้าย) ใช้ผลธรรมดา ไม่ ต้องดูเรื่องเหตุแทรกแซง ตัวอย่างเช่น ก.ทำร้าย ข. (๒๕๕) ข.รักษาแผลไม่ดี ต้อง ตัดแขนทิ้ง (สาหัส) ก. ผิด ม. ๒๕๗ เพราะการรักษาแผลไม่ดีทำให้ต้องตัดแขน เป็นผลธรรมดา ตาม ม. ๖๓ (ไม่ต้องพิจารณาเรื่องเหตุแทรกแซง) กล่าวคือจะใช้ เหตุแทรกแซงต้องไม่ใช่กรณี “ผลที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น” ตาม มาตรา ๖๓

๘. จำเลยสามคนร่วมกันทำร้ายผู้เสียหาย (ม.๘๓ ตัวการร่วม) จำเลยที่ ๑ เพียงคนเดียวใช้มีดตัดกระดาดกรีดใบหน้าผู้เสียหายเสียโฉมติดตัว (สาหัส) จำเลยที่ ๒ และ ๓ ต้องรับผิดสาหัส ม. ๒๕๗ ด้วย แม้ไม่มีเจตนาร่วมกันให้สาหัส เพราะแม้ จำเลยที่ ๑ ก็ไม่จำเป็นต้องมีเจตนาในส่วนนี้ ฎ. ๓๑๓/๒๕๒๕

๒. ไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด

ความยินยอม

เช่นกรณีคนไข้ยินยอมให้แพทย์ตัดขา เพื่อรักษาโรคเบาหวาน ความยินยอมเป็นกฎหมายยกเว้นความผิดของแพทย์ (แพทย์มีการกระทำครบองค์ประกอบภายนอกภายในครบถ้วนแล้ว แต่ไม่ต้องรับผิดเพราะมีความยินยอมจากคนไข้ซึ่งเป็นกฎหมายยกเว้นความผิด)

-ความยินยอมไม่มีในตัวเอง เกิดจากหลักกฎหมายทั่วไปโดยมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๐๓/๒๕๐๘ รับรองไว้ (อ.จิตติ) “มีหลักกฎหมายทั่วไป...เป็นเหตุยกเว้นความผิดอาญา...ว่าความยินยอมอันบริสุทธิ์ของผู้เสียหายให้ผู้ใดกระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้น ถ้าความยินยอมนั้น ไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดี และมีอยู่จนถึงขณะกระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้นแล้ว ความยินยอมนั้นย่อมเป็นข้อยกเว้นมิให้การกระทำนั้นเป็นความผิดขึ้นได้” (ไม่ขัดม.๒ เพราะเป็นคุณ) (ไม่ใช่ “ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี” เพราะการยินยอมให้ตัดขาปกติจะขัดต่อความสงบฯ)

-แต่ความยินยอมส่วนใหญ่ทำให้ขาดองค์ประกอบภายนอก (โครงสร้างข้อ ๑.๒) ไม่ใช่กฎหมายยกเว้นความผิด (โครงสร้างข้อ ๒) เช่น

๑. เจ้าของทรัพย์สินยินยอมให้ยืมทรัพย์สินไป ไม่เป็นการ “เอาไป” ตามมาตรา ๓๓๔ ขาดองค์ประกอบความผิด (ฎ.๑๓๓๖/๒๕๒๒, ๘๐๘/๒๕๖๘ (ญ))

๒. เจ้าหนี้ยินยอมให้ลูกหนี้ “โอน” ทรัพย์สินของลูกหนี้ให้แก่ผู้อื่น ลูกหนี้ไม่ผิดฐานโกงเจ้าหนี้ (ฎ.๔๑๑/๒๕๐๘)

๓. เจ้าของบ้านยินยอมให้จำเลย “เข้าไปในบ้าน” การกระทำไม่เป็น “บุกรุก” (ฎ.๓๒/๒๕๓๖)

๔. เจ้าของทรัพย์สินยินยอมให้ “เบียดบัง” ผู้เบียดบัง ไม่ผิดฐานยักยอก

๕. เจ้าของทรัพย์สินยินยอมให้ “ทำลาย” ผู้ทำลาย ไม่ผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน

๖. ผู้ถูกกักขังยินยอมให้หน่วยงานนี้ยวักขัง ผู้กระทำไม่ผิดฐานหน่วงเหนี่ยว
กักขัง

๗. เจ้าของความลับยินยอมให้เปิดเผยความลับ การเปิดเผยไม่ผิดตามม.
๓๒๒, ๓๒๓, ๓๒๔ (ความผิดฐานเปิดเผยความลับ)

๘. โจทก์บอกข้อความและยินยอมให้จำเลยเขียนข้อความหมิ่นประมาท
โจทก์ ฎ.๓๔๓/๒๔๖๔ วินิจฉัยว่า โจทก์จะฟ้องจำเลยว่าหมิ่นประมาทไม่ได้

๙. ผู้ถูกกระทำยินยอม การกระทำไม่เป็น “ข่มขืนกระทำชำเรา” ขาด
องค์ประกอบภายนอกไม่มีการ “ขู่เจ็ญด้วยประการใดๆ” ตามม. ๒๓๖

๑๐. ผู้ถูกกระทำยินยอม การกระทำไม่เป็น “อนาจาร” ขาดองค์ประกอบ
ภายนอกไม่มีการ “โดยขู่เจ็ญด้วย” ตามม. ๒๓๘

นอกจาก “ความยินยอม” แล้วยังมีกฎหมายยกเว้นความผิดกรณีอื่นๆ อีก

เช่น

-กฎหมายแพ่ง เช่น ข้อตกลงตามสัญญาเช่า ข้อตกลงฯ ให้ผู้ให้เช่าเช่า
ครอบครองทรัพย์สินที่เช่า โดยไม่เป็นความผิดฐานบุกรุก

-กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น การจับ การค้น เป็นการกระทำโดย
อาศัยอำนาจตามกฎหมาย

-ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๘ เรื่องป้องกัน

ป้องกัน ม.68

หลักเกณฑ์เรื่องป้องกัน (ป้องกันเป็นสิทธิตามกฎหมาย)

๑. มีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย

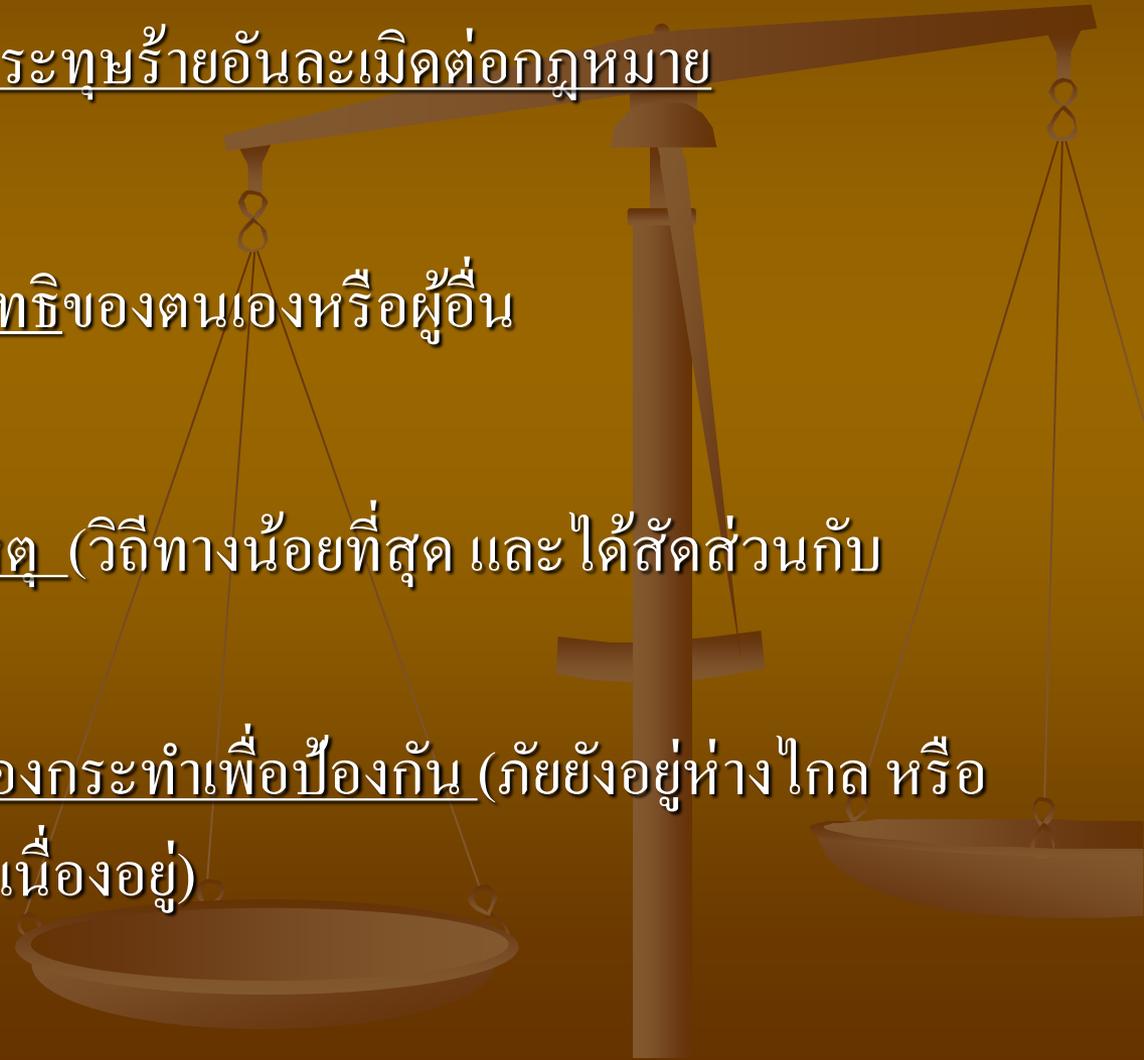
๒. ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง

๓. มีเจตนาพิเศษเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่น

๔. จะต้องไม่เกินขอบเขต

๔.๑ เกินสมควรแก่เหตุ (วิถีทางน้อยที่สุด และได้สัดส่วนกับ ภัยอันตราย)

๔.๒ เกินว่ากรณีจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน (ภัยยังอยู่ห่างไกล หรือ ผ่านพ้นไปแล้วแต่ต่อเนืองอยู่)

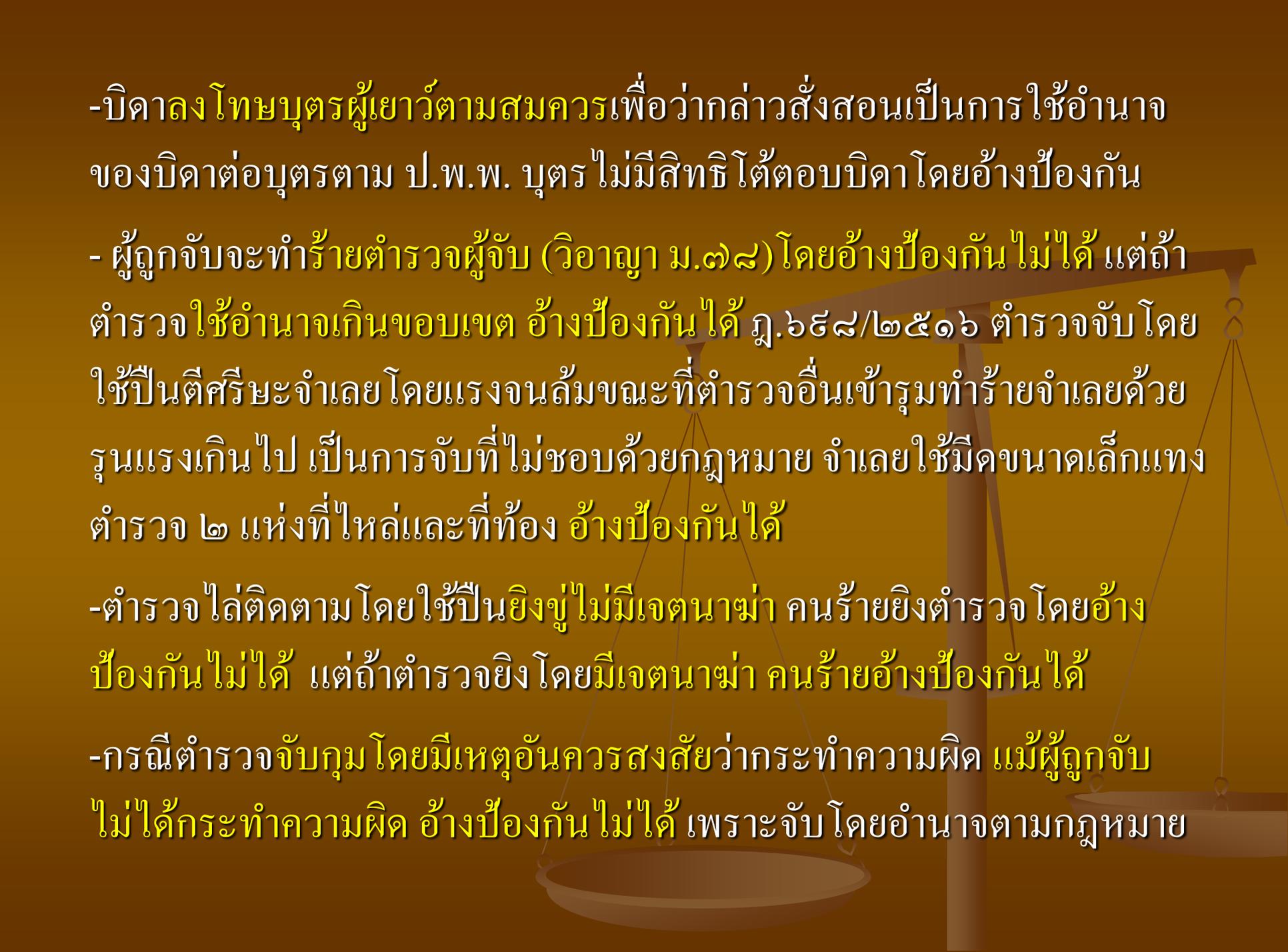
๑. ภัยอันตราย

ภัยอันตราย ถ้ายังไม่มีภัยอันตราย ฎ.๑๓๐/๒๕๖๕ หรือภัยอันตรายสิ้นสุดไปแล้ว ฎ. ๑๔๔๘/๒๕๖๓ อ่างป้องกันไม่ได้

ภัยอันตรายต่อชื่อเสียง ก็มีได้ ฎ.๓๓๘/๒๔๗๕ สามียิงชู้ และภริยาตาย ขณะร่วม ประเวณี อ่างป้องกันได้ (ภริยายิงหญิงชู้ก็เช่นเดียวกัน) ฎ.๓๕๘๓/๒๕๕๕ สามียิงชู้ และภริยาตาย ขณะนอนหนุนตักและกอดจูบกัน โดยไม่มีการร่วมประเวณี ถือว่ายังไม่มีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย อ่างป้องกันไม่ได้ แต่อ่างบันดาลโทษะได้ (ภริยาทำร้ายหญิงชู้ก็เช่นเดียวกัน ฎ. ๓๘๖๑/๒๕๔๗ อ่างบันดาลโทษะถ้ามีได้ร่วมประเวณี)

ผู้ก่อภัยอันตรายมี “อำนาจทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย” ผู้รับภัยอันตรายอ่างป้องกันไม่ได้ ฎ.๔๒๕-๔๓๐/๒๕๐๕ พระภิกษุบังคับเอาเม็ดจากศิษย์ ไข่มุกใส่ไม้ตี ศิษย์แทง อ่างป้องกันหรือบันดาลโทษะไม่ได้ (มีอำนาจตามจารีตประเพณี)

ราษฎรจับคนร้ายกระทำผิดซึ่งหน้า (ตามป.วิอาญาม. ๗๕) อ่างป้องกันไม่ได้

-
- บิดาลงโทษบุตรผู้เยาว์ตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอนเป็นการใช้อำนาจของบิดาต่อบุตรตาม ป.พ.พ. บุตรไม่มีสิทธิโต้ตอบบิดาโดยอ้างป้องกัน
 - ผู้ถูกจับจะทำร้ายตำรวจผู้จับ (วิอาญา ม.๓๘) โดยอ้างป้องกันไม่ได้ แต่ถ้าตำรวจใช้อำนาจเกินขอบเขต อ้างป้องกันได้ ฎ.๖๕๘/๒๕๑๖ ตำรวจจับโดยใช้ปืนตีศีรษะจำเลย โดยแรงจนล้มขณะ ตำรวจอื่นเข้ารวมทำร้ายจำเลยด้วยรุนแรงเกินไป เป็นการจับที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จำเลยใช้มีดขนาดเล็กแทงตำรวจ ๒ แห่งที่ไหล่และที่ท้อง อ้างป้องกันได้
 - ตำรวจไล่ติดตาม โดยใช้ปืนยิงผู้ไม่มีเจตนาฆ่า คนร้ายยิงตำรวจโดยอ้างป้องกันไม่ได้ แต่ถ้าตำรวจยิงโดยมีเจตนาฆ่า คนร้ายอ้างป้องกันได้
 - กรณีตำรวจจับกุม โดยมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิด แม้ผู้ถูกจับไม่ได้กระทำความผิด อ้างป้องกันไม่ได้ เพราะจับโดยอำนาจตามกฎหมาย

-หากมีกฎหมายยกเว้นความผิดจะไม่ใช่ภัยอันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย การตอบโต้กลับ**อ้างป้องกันไม่ได้** ก. จะยิง ข. ข.ยิง ก. ป้องกัน (ยกเว้นความผิด) ก. จะป้องกันกลับไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ควรระวัง ว่า หาก ข. ป้องกันโดยสำคัญผิด เช่น ก. ใช้ปืน ไม่มีกระสุนเล็งไปที่ ข. ข. ป้องกันโดยสำคัญผิด (ยกเว้นความผิด) ก. **ป้องกันกลับได้** แม้กฎหมายจะยกเว้นความผิด (อ้างม.๖๒ ได้)

-เช่นเดียวกับกรณีตำรวจจับกุมโดยไม่มีอำนาจ แต่สำคัญผิดว่ามีอำนาจ (อ้างม.๖๒ ได้) ผู้ถูกจับ**อ้างป้องกันกลับได้** เช่นมีหมายจับ ก. เข้าใจว่า ข. เป็น ก. อย่างนี้ จับ ข. ข. **ป้องกันได้** แม้ตำรวจจะมีกฎหมายยกเว้นความผิดก็ตาม

-การกระทำของเด็กอายุไม่เกิน ๑๒ ปี คนวิกลจริต หรือผู้กระทำโดยจำเป็น มี**เพียงกฎหมายยกเว้นโทษ** ผู้ถูกกระทำ**อ้างป้องกันได้**

“อันละเมิดต่อกฎหมาย”

- การละเมิดต่อกฎหมาย อาจเป็นกฎหมายแพ่ง หรือกฎหมายอาญาก็ได้ เช่น การเป็นฐู้เป็นการละเมิดกฎหมายแพ่ง
- การยิงของผู้ก่อภัยซึ่งกำลัง ละเมอ เช่น ก. ละเมอจะยิง ข. ข.รู้ว่า ก.ละเมอ ข. ยิง ก. อ่างป้องกันไม่ได้เพราะ **ไม่มีการละเมิดต่อกฎหมาย** (ไม่มีการกระทำ) แต่ ข.อ้างจำเป็นตามมาตรา ๖๓ (๒) ได้
- ถ้า ข. ไม่รู้ว่า ก. ละเมอ ข.**อ้างป้องกันโดยสำคัญผิด**ได้ (มาตรา ๖๒)
- ข้อสังเกตกรณี “การค้า” คำหยาบคายเป็นเพียงคำพูดไม่สมควร อาจช่วยให้ จำเลยรู้สึกเจ็บแค้นและ โมโหเท่านั้น หาได้เป็นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการ ประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายไม่ **อ้างป้องกันไม่ได้** ฎ.๔๘๓-๔๘๔/ ๒๕๕๐ (ส่วนจะอ้างบันดาลโทสะได้จะต้องคำรุนแรงมากๆ เช่น โสเภณี หรือ กระหรี)

ผู้อ้างป้องกัน ต้องไม่มีส่วนผิดในการก่อให้เกิดภัยอันตราย

(ฎ. ๑๖๖๕/๒๕๔๓ ผู้ป้องกันต้องถูกกระทำฝ่ายเดียว) กรณีต่อไปนี้**หมดสิทธิอ้างป้องกัน** (หมดสิทธิอ้างจำเป็นและบันดลโทสะด้วย)

๑. ผู้ที่ก่อภัยขึ้นในตอนแรก ฎ.๒๑๕๔/๒๕๑๘ ฎ.๕๖๘/๒๕๖๓

๒. ผู้ที่สมัครใจวิวาทต่อสู้กัน (บุคคลที่สามจะอ้างป้องกันแทนคู่วิวาทก็ได้ แต่หากไม่รู้ว่ามี การวิวาท อ้างป้องกันโดยสำคัญผิดได้) อย่างไรก็ตาม คู่วิวาทป้องกันบุคคลภายนอกได้ เช่น ก. กับ ข. วิวาทกัน ข.จะแทง ค. ก. ป้องกัน ค. ได้

๒.๑ เพียง โต้เถียงด้วยวาจา ยัง **ไม่ถือว่าสมัครใจวิวาท**

๒.๒ ทำท่ายให้มีการต่อสู้ด้วยกำลังกาย **เป็นสมัครใจวิวาท**

๒.๓ วิวาทเข้าต่อสู้กัน และออกจากบ้านไปตามคำท้า **เป็นสมัครใจวิวาท**

-แต่หากการวิวาทขาดตอนไปแล้ว สิทธิป้องกันกลับคืนมา ฎ.๒๕๒๐/๒๕

๓. ผู้ที่ยินยอมให้ผู้อื่นกระทำต่อตนเองโดยสมัครใจ เช่น ยินยอมแล้วต่อมาเกิดความกลัว อ้างป้องกันไม่ได้

๔. ผู้ที่ยั่วให้ผู้อื่น โกรธ หรือกลัว เช่น การด่าผู้อื่นก่อน ฎ.๓๘-๓๙/๒๕๓๒ จำเลยเป็นฝ่ายก่อเหตุค่าโจทก์ก่อน เมื่อโจทก์จะเข้ามาทำร้าย จำเลยจึงได้ทำร้ายโจทก์นั้น ไม่เป็นป้องกัน

๕. ผู้ก่อเหตุขึ้นก่อน จนอีกฝ่ายป้องกันกลับมา แม้ป้องกันเกินขอบเขต (เหตุลดโทษ) ผู้ก่อเหตุก็ป้องกันกลับไม่ได้ เช่น ใช้ไม้ตี อีกฝ่ายป้องกัน โดยใช้ปืน ผู้ก่อเหตุป้องกันกลับไม่ได้ แต่หากการป้องกันกลับเกินขอบเขตคาความหมายไม่ได้ สิทธิป้องกันกลับคืนมา เช่น ทำลายทรัพย์สินเล็กน้อย กลับใช้ปืนยิงป้องกันทรัพย์สิน ผู้ก่อภัยมีสิทธิป้องกัน

๖. ถ้าวิวาทแล้วมีบุคคลที่ ๓ เข้ามาช่วย จะอ้างป้องกันต่อบุคคลที่ ๓ ได้หรือไม่ มี ๒ ความเห็นได้เพราะไม่ได้วิวาทกับบุคคลที่ ๓ / ไม่ได้เพราะก่อภัย

๒. ภัยอันตรายนั้น ใกล้เคียงถึง (ไม่จำเป็นต้องถึงขั้นลงมือ)

ฎ.๔๐๘๓/๒๕๖๒ ยิงปืนขู่ขึ้นฟ้า ๑ นัด ยังไม่ใกล้เคียงถึง ไม่มีสิทธิป้องกัน

ฎ.๒๒๘๕/๒๕๒๘ **ชักปืนออกจากเอว** มีภัยอันตรายใกล้เคียงถึงแล้ว

-การป้องกันสามารถกระทำได้ตั้งแต่ ภัยอันตรายใกล้เคียงถึง และก่อน ภัยอันตรายนั้นจะสิ้นสุดลง

ฎ.๘๓๔๕/๒๕๔๔ แม้แย่งมีดจากผู้ก่อภัยได้แล้ว แต่ยังมีโอกาสที่ผู้ก่อภัยจะแย่งคืนได้ **ถือว่าภัยอันตรายนั้นยังไม่สิ้นสุดลง** ทางผู้ก่อภัยตาย อ้างป้องกัน ได้ (ผู้ก่อภัยตัวใหญ่กว่า และจำเลยพิการ ใส่ขาเทียม)

-ความผิดฐานลักทรัพย์ความผิดสำเร็จเมื่อทรัพย์เคลื่อนที่ แต่**ภัยแห่งการพาทรัพย์นั้น** ไปยังมีอยู่ตลอดเวลาที่พาทรัพย์หนีไป อ้างป้องกันขณะพาทรัพย์หนีได้ (ฎ.๓๒๘/๒๕๔๑) แต่ถ้าคนร้ายทิ้งทรัพย์แล้ว **หมดสิทธิป้องกัน** (ฎ.

๑๒๕๐/๒๕๐๒)

-ก. ขับรดโดยประมาทใกล้จะชน ข. (ยังไม่มีความคิด) ข.ยิงยางรถ ก. อ้างป้องกันได้ ท่านอาจารย์เกียรติฯจรรยา เคยกล่าวไว้ว่า “ถ้าต้องรอให้เป็นความคิด จะเรียกว่าป้องกันได้อย่างไร” เช่นเดียวกับการชักปืนออกจากเอว ก็ป้องกันได้แล้ว (ภยันตรายใกล้จะถึงแล้ว แม้ยังไม่ลงมือ)

-หนีได้ไม่หนี ไม่หมดสิทธิป้องกัน (ฎ.๑๖๕/๒๕๐๔)

-การป้องกันล่วงหน้าสามารถทำได้ แต่สามารถอ้างป้องกันได้กับคนร้าย เท่านั้น ไม่สามารถอ้างป้องกันกับคนดีได้ (ฎ.๓๒/๒๕๑๐ ฎ.๑๕๒๓/๒๕๑๕) และการป้องกันล่วงหน้า ไม่สามารถมีการป้องกันโดยสำคัญผิด

-การป้องกันล่วงหน้า ถ้าทรัพย์สินมูลค่าไม่มาก อาจเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุตามมาตรา ๖๕ (ฎ.๖๔๕๐/๒๕๔๘ ปล่องกระแสไฟฟ้าเข้าเส้นลวด ป้องกันคนลักปลากัด)

-ป้องกันโดยสำคัญผิดมิได้ แต่ถ้าสำคัญผิดโดยประมาทต้องรับผิดฐานประมาท(ม.๖๒ว.๒)เช่นป้องกันโดยสำคัญผิดยิงตาย ถ้าประมาทผิดม. ๒๕๑

๓. มีเจตนาพิเศษเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่น

- ฎ.๕๖/๒๕๒๘ จะอ้างป้องกันได้จะต้องกระทำโดยเจตนา (ประสงค์ต่อผล เล็งเห็นผล หรือเจตนาโดยผลของกฎหมาย) ประมาทอ้างป้องกันไม่ได้

- ผู้ป้องกันจะต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อป้องกันสิทธิด้วย หากปล่อยกระแสไฟฟ้าไปตามเส้นลวดเพื่อป้องกันหนู (ไม่ใช่การป้องกันสิทธิ) แต่ไปถูกโจรตาย ดังนี้ ผู้ปล่อยกระแสไฟฟ้าต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๒๕๐ หรือ ๒๕๑ แล้วแต่แนวฎีกา อ้างป้องกันไม่ได้เพราะไม่มีเจตนาพิเศษเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่น

- การป้องกันจะต้องกระทำต่อตัวผู้ก่อภัย หากกระทำต่อบุคคลที่สามต้องอ้างจำเป็น (ถ้าอนุญาตให้ทำต่อบุคคลที่สามได้ บุคคลที่สามจะอ้างป้องกันไม่ได้)

- กระทำต่อตัวผู้ก่อภัย รวมถึงกระทำต่อทรัพย์สินที่ผู้ก่อภัยใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดด้วย แม้ทรัพย์สินนั้นจะไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้ก่อภัย และหากเป็นการกระทำต่อทรัพย์สินของผู้ก่อภัยต้องอ้างป้องกัน แม้ทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเลยก็ตาม (รวมถึงทำต่อผู้ที่ไม่มีกรกระทำที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือด้วย)

-หากกระทำต่อผู้ก่อภัยอ้างป้องกัน ได้แล้ว หากพลาดไปถูกบุคคลที่สาม ก็อ้างป้องกันได้เช่นกัน **แม้ไม่ใช่ผู้ก่อภัย** (ฎ.๒๐๕/๒๕๑๖) แต่ถ้าพลาดโดยประมาทต้องรับผิดชอบประมาทเพราะป้องกันอ้างได้เฉพาะความผิดที่กระทำโดยเจตนา (รวมถึงพลาดไปถูกบุคคลที่ประสงค์จะป้องกันด้วย)

๔. การป้องกันจะต้องไม่เกินขอบเขต มาตรา ๖๕

๔.๑ เกินสมควรแก่เหตุ (วิถีทางน้อยที่สุด **และ** ได้สัดส่วนกับภัยอันตราย)

๔.๒ เกินว่ากรณีจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกัน (ภัยยังอยู่ห่างไกล **หรือ** ภัยผ่านพ้นไปแล้วแต่ยังต่อเนืองอยู่)

๔.๑ เกินสมควรแก่เหตุ

-ไม่เกิดวิธีทางน้อยที่สุด ฎ.๕๕๕/๒๕๓๐ ผู้ก่อภัย บุกรุกเข้าไป นุคร่ำบุตรสาวของ
จำเลยถึงในบ้าน ไม่มีทางเลือกที่จะป้องกันด้วยวิธีการอื่น การใช้ปืนยังเป็นวิธีทางน้อย
ที่สุด ไม่เกินสมควรแก่เหตุ (ไม่เกินสัดส่วน) เทียบเคียง ฎ.๒๕๔/๒๕๐๐ งูควายไปไม่
มีอาวุธ ใช้ปืนยิง ไม่เกินวิธีทางน้อยที่สุด แต่เกินสัดส่วน เกินสมควรแก่เหตุ)

-เกินวิธีทางน้อยที่สุด ฎ.๔๕๐๐/๒๕๓๑ ผู้ก่อภัย เตะต๋อยและใช้ขวดตีจำเลยก่อน จำเลย
จึงใช้ขวดตีผู้ตายถึงแก่ความตาย (ไม่เกินสัดส่วน) แต่ปรากฏว่าผู้ตายเมาสุรา และ มีอายุ
มาก จำเลยอาจป้องกันโดยไม่จำเป็นต้องรุนแรงให้ถึงกับตายได้ เป็นการป้องกันเกิน
สมควรแก่เหตุ (เกินวิธีทางน้อยที่สุด)

-เกินสัดส่วน ไม้---ปืน เกินสัดส่วน ฎ.๘๗๓/๒๕๒๑ (ไม่มีอาวุธ---มีด เกิน)

-ไม่เกินสัดส่วน ไม้---มีด ไม่เกิน /มีด---ปืนดูเป็นกรณีๆ /ผู้ก่อภัย ๒ คนใช้มีดรุมทำร้าย
จำเลยใช้ปืน ๑ นัดแต่พลาด ไม่เกินสัดส่วน ฎ.๕๔๕๕/๒๕๖๔

-ป้องกันเกินสมควรแก่เหตุโดยสำคัญผิดก็มีได้ (ลดโทษอ่างม. ๖๒) ฎ.๕๒๕๕/๒๕๖๒

ข้อสังเกตเกี่ยวกับ “สัดส่วน” ในการป้องกัน

๑. กรณีผลบั่นปลายของการป้องกันเกิดขึ้นนอกเหนือเจตนาของผู้ป้องกัน เช่น ม. ๒๕๐ (ตาย) หรือ ม.๒๕๓ (สาหัส) ไม่ต้องนำมาพิจารณาเรื่องสัดส่วน

ฎ.๑๖๔๖/๒๕๑๔ ผู้ก่อภัยเมาสุราทำท่าจะชกจำเลย จำเลยจึงชกผู้ตาย ๑ ที ผู้ก่อภัยล้มสลบ ต่อมาตาย เป็นป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย (พอสมควรแก่เหตุ ไม่นำความตายมาพิจารณา) ในทางกลับกัน ถ้าใช้ปืนยิงแต่ไม่ตาย ต้องเอาเจตนาฆ่า (ปืน) มาพิจารณาเรื่องสัดส่วนด้วย

๒. ทำร้ายร่างกายผู้ลักทรัพย์ เพื่อเอาทรัพย์คืน พอสมควรแก่เหตุ ฎ.๖๔๕๐/๒๕๔๘ แต่ถ้าเจตนาทำร้ายสาหัส เกินสมควรแก่เหตุ ฎ.๓๒๕/๒๕๔๑ เจตนาแทงผู้ลักทรัพย์ให้สาหัส (แม้เจตนาทำร้ายสาหัส ไม่มีในกฎหมายอาญา) ฎ.๔๐๕/๒๔๕๐ ใช้ปืนยิงผู้ลักทรัพย์โดยมีเจตนาฆ่า เกินสมควรแก่เหตุ แต่ถ้ายิงผู้ลักทรัพย์ตายโดยมีพฤติการณ์และในเวลาที่จะเชื่อว่ามีอาวุธ (แม้ความจริงไม่มีอาวุธ) พอสมควรแก่เหตุ ฎ.๓๒๕/๒๕๐๘

๔.๒ เกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน

๑. ภัยยังอยู่ห่างไกล เพียงแต่ยังห่างไกล มิใช่ภัยยังไม่เกิดเลย ถ้ายังไม่มีภัยเลยอ้างป้องกันไม่ได้ ฎ.๓๕๘๓/๒๕๔๓ ผู้ก่อภัยจะใช้อาวุธมีดทำร้ายจำเลย (มีภัยแล้ว) แต่ไม่ปรากฏชัด (ห่าง) ว่าได้ลงมือแทงแล้ว จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ก่อภัยตาย เป็น ป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน (ไม่ใช่สัดส่วนมีด-ปืน)

๒. ภัยผ่านพ้นไปแล้วแต่เป็นการป้องกันต่อเนื่อง

ฎ.๒๐๖๖/๒๕๓๓ หลังจากที่ถูกก่อภัยวิ่งออกมาจากห้องของจำเลยแล้ว จำเลยติดตามออกมาและใช้มีดแทงผู้ก่อภัยอีก ๓ ทีถึงแก่ความตาย เป็นการกระทำที่ต่อเนื่องกระชั้นชิดกับการกระทำของจำเลยในตอนแรกซึ่งเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่เมื่อผู้ก่อภัยหมด โอกาสทำร้ายจำเลยแล้ว จึงเป็นการกระทำเกินกว่ากรณีแห่งความจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน + ฎ.๑๐๖๒/๒๕๖๓ ผู้ก่อภัยไม่อยู่ในสภาพที่จะสู้ได้ ป้องกันแล้วแต่ป้องกันเพิ่ม เป็นกรณีม.๖๕

-แต่ถ้าเป็นกรณีภัยผ่านพ้นไปแล้ว (ไม่ใช่การป้องกันต่อเนื่อง) อ้างป้องกันไม่ได้ แต่อ้างบันดาลโทสะได้ ฎ.๖๔๕๔/๒๕๕๒ เพียงชักปืนออกมา ภัยก็สิ้นสุดลง

เปรียบเทียบคำพิพากษาฎีกา กรณีแย่งอาวุธ (ภัยผ่านพ้น แต่ยังต่อเนื่อง)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๕๔๑/๒๕๕๑ ผู้ก่อภัยตบและชกต่อยจำเลยจนจำเลยล้มลง (ผู้ก่อภัยไม่ได้ใช้ปืน) ต่อมาปืนของผู้ก่อภัยหล่นออกจากตัวผู้ก่อภัย (ผู้ก่อภัยไม่ได้ชักปืน) จำเลยจึงเข้าแย่งปืน ระหว่างแย่งปืน จำเลยใช้ปืนยิงผู้ก่อภัยตาย เป็นกรณีกระทำเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันตาม มาตรา ๖๕

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๓๔๕/๒๕๔๔ ผู้ก่อภัยจะใช้มีดแทงจำเลย จำเลยแย่งมีดได้แล้ว แต่แทงผู้ก่อภัยตาย เป็นการป้องกันที่ชอบด้วยกฎหมาย (มีข้อเท็จจริงเฉพาะคดีว่า ผู้ก่อภัยตัวใหญ่ และจำเลยพิการ)

๓. ไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ

-แม้ไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้กระทำต้องรับผิดในทางอาญาเสมอไป (รับผิด หมายถึง รับโทษด้วย) เพราะอาจจะมีกฎหมายยกเว้นโทษ ทำให้ไม่ต้องรับผิดในทางอาญาได้ ตัวอย่างเช่น

๑.การกระทำของเด็กอายุไม่เกิน ๑๒ ปี และไม่เกิน ๑๕ ปี (ม.๓๓-๓๔)

๒.การกระทำของบุคคลวิกลจริต (ม.๖๕)

๓.การกระทำความผิดของผู้มีนเมา (ม.๖๖)

๔.การกระทำความผิดตามคำสั่งที่มีชอบของเจ้านักงาน (ม.๓๐)

๕.การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา (ม.๓๑ วรรคแรก)

๖.การล่อให้กระทำผิด (Entrapment) โดยเจ้านักงาน (การล่อให้ผู้อื่นกระทำผิด) ขัด **Public policy**

๗.การกระทำความผิดโดยจำเป็น (ม.๖๗)

จำเป็น ม.๖๓

ฎ.๕๓๓๘/๒๕๔๔ (2001) “จำเป็น มิใช่สิทธิ (ต่างจากป้องกัน) แต่เป็นการกระทำที่ไม่ใช่การกระทำโดยผู้กระทำมีจิตใจเป็นอิสระ แต่กระทำโดยถูกผู้อื่น หรือเหตุการณ์อื่นบังคับอีกชั้นหนึ่ง” (Duress by threat ม.๖๓ (๑) , Necessity หรือ Duress by circumstance? ม.๖๓(๒)) “ไม่มีความรับผิดชอบเพียงพอ”

ฎ.๓๒๒๓/๒๕๕๓ จำเป็นต้องกระทำโดยเจตนา ประมาทอ้างจำเป็นไม่ได้

๑. จำเป็นเพราะอยู่ในที่บังคับ ม. ๖๗ (๑) (มีการบังคับจากภายนอก มิได้คิด
ทำเอง)

๑.๑ อยู่ในที่บังคับหรือภายใต้อำนาจ (มิได้คิดทำเอง+เจตนาพิเศษ) ผู้บังคับ
ผิดฐานเป็นผู้ใช้

๑.๒ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขึ้นได้ (เจตนาพิเศษ) เช่น ผู้บังคับชรามาก
สามารถขัดขึ้นได้ อ้างจำเป็นไม่ได้ (ต่างจากป้องกันที่ไม่ต้องหลีกเลี่ยง)

๑.๓ ผู้กระทำต้องมิได้ก่อเหตุการฉ้อฉลขึ้น โดยความผิดของตน (ไม่มีในตัว
บทเช่นเดียวกับ ม.๖๗(๒) แต่เกิดจากการตีความคำว่า “ไม่อาจหลีกเลี่ยง”)

๑.๔ กระทำไปไม่เกินขอบเขต (เกินสมควรแก่เหตุ / เกินกว่ากรณีแห่งความ
จำเป็น) แตกต่างจากป้องกันกรณีสัดส่วน หากภัยเท่ากันหรือน้อยกว่าอ้าง
จำเป็นไม่ได้ เพราะกระทำต่อบุคคลที่สาม มิใช่ผู้ก่อภัย (กรณีวิถีทางน้อย
ที่สุดเหมือนกับป้องกัน)

๒. จำเป็นเพื่อให้พ้นภัยอันตราย ม. ๖๗ (๒) (ไม่มีการบังคับจากภายนอก
เพียงแต่มีภัย และริเริ่มคิดทำเอง) ลักษณะจะคล้ายกับเรื่องป้องกัน

๒.๑ มีภัยอันตราย (จะเป็นการประทุษร้ายอันละเมิดกฎหมายหรือไม่ก็ได้)

๒.๒ ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง (เช่นเดียวกับเรื่องป้องกัน)

๒.๓ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงโดยวิธีอื่น ฎ.๓๓๔/๒๕๒๕ (ต่างจากป้องกัน)

๒.๔ ผู้กระทำได้มิได้ก่อเหตุการฉ้อฉลขึ้น โดยความผิดของตน ฎ.๓๓๑๕/
๒๕๒๒ (กำหนดในตั๋วบท)

๒.๕ ทำไปเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นภัย (เจตนาพิเศษ)

๒.๖ กระทำไปไม่เกินขอบเขต (เกินสมควรแก่เหตุ / เกินกว่ากรณีแห่งความ
จำเป็น) (กรณีสัดส่วนจะต่างจากเรื่องป้องกัน กรณีวิธีทางน้อยที่สุดจะ
เหมือนกับป้องกัน)

ข้อสังเกต เรื่องจำเป็น

๑. คำว่า “ไม่สามารถหลีกเลี่ยงโดยวิธีอื่น” ทำให้แตกต่างจากเรื่องป้องกันคือ

๑.๑ ถ้าหนีได้ ต้องหนีก่อน

๑.๒ ถ้าสามารถเลือกทำวิธีอื่นได้ ต้องทำก่อน

๑.๓ ถ้าสามารถเลือกกระทำต่อตัวผู้ก่อภัย (ป้องกัน) ได้ ต้องทำก่อน

๒. คำว่า “ผู้กระทำต้องมีได้ก่อเหตุการณั้้นขึ้นด้วยความผิดของตน” เช่น

ก. ไม่เชื่อป้ายว่าห้ามเข้าใกล้กรงเสือ ก. โคนเสื่อตะปบ ก. อ่างป้องกันไม่ได้
เนื่องจากไม่มีการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย / ก. อ่างจำเป็นไม่ได้
เพราะเป็นผู้ก่อเหตุการณั้้นขึ้นเอง แต่ถ้า ข. เดินผ่านมา ช่วย ก. ยิงเสือ ข.
อ่างจำเป็นได้ เพราะ ข. ไม่ใช่ผู้ก่อเหตุการณั้้น

๓. การทำลายชีวิตคนหนึ่ง เพื่อรักษาชีวิตตนเอง อ่างจำเป็นได้ แต่เกิน

สมควรแก่เหตุตาม ม. ๖๕ (๑ ชีวิต ต่อ ๑ ชีวิต) (สัดส่วนต่างจากป้องกัน)

๔. แพทย์ผ่าตัดคนไข้โดยด่วน อ้างม. ๖๗ (๒) (ไม่มีความยินยอม)

๕. สัตว์มีเจ้าของ แต่เจ้าของไม่มีส่วนผิด เช่น ฟ้าผ่ากรงทำให้สัตว์หลุด ยิงสัตว์ต้องอ้างจำเป็น มิใช่ป้องกัน แต่ถ้าสำคัญผิดว่า เจ้าของดูไม่ดี ยิงสัตว์ที่หลุดเพราะฟ้าผ่ากรง (เจ้าของไม่ผิด) อ้างป้องกันโดยสำคัญผิด

๖. แต่ควรระวังว่า ถ้าคิดว่าเป็นเรื่องจำเป็น แต่ความจริงเป็นเรื่องป้องกัน ต้องอ้างตามที่คิด คือจำเป็น มิใช่ป้องกัน และเป็นจำเป็นเฉยๆ ไม่ใช่จำเป็นโดยสำคัญผิด ตัวอย่างเช่น ยิงสัตว์ที่เข้ามาทำร้ายโดยเข้าใจว่าเป็นสัตว์ป่า ความจริงเป็นสัตว์มีเจ้าของหลุดออกมาโดยเจ้าของประมาท (ความจริงคือเรื่องป้องกัน) กรณีอย่างนี้ต้องอ้างจำเป็นเฉยๆ เพราะมีภัยตาม ม. ๖๗ แล้ว (ภัยจะละเมิดกฎหมายหรือไม่ก็ได้ เข้าองค์ประกอบจำเป็นตาม ม. ๖๗ แล้ว)

๗. อย่างไรก็ตาม “จำเป็น โดยสำคัญผิด” ก็มีได้ เช่น ค. เข้าใจผิดว่า ก. จะยิง ข. (ความจริงไม่มีภัย ก. ไม่ได้จะยิง ข.) ค. ผิดก ข. ออกจากวิถีกระสุน ค. อ้างจำเป็นโดยสำคัญผิด ต่อ ข. ได้

๘. ก. จะยิง ข. ค. ผลัก ข. ออกจากวิถีกระสุน อ้างจำเป็นต่อ ข. ได้ แต่ถ้า ค. ผลัก ง. ศัตรูของ ค. เข้ามารับกระสุนแทน ข. อ้างจำเป็นได้ไหม? คำตอบ คือ อ้างจำเป็นได้ **แต่เกินสมควรแก่เหตุ** (ม.๖๗ ประกอบ ม.๖๕)

๙. กรณีเกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็นตาม ม. ๖๕ นั้น แตกต่างกับกรณีป้องกัน กล่าวคือมีเฉพาะกรณี **มีภัยอันตราย แต่ภัยยังอยู่ห่างไกล หรือสามารถหลีกเลี่ยงได้** เช่น ก. เอาปืนจ่อศีรษะ ข. ขู่ว่าจะยิง ข. ในอีก ๑ ชั่วโมง ถ้า ข. ไม่ตีหัว ค. ในทันที หาก ข. ตี หัว ค. ทันที ข. ต้องอ้างจำเป็นเกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็นตาม ม. ๖๕ ซึ่งเป็นเพียงเหตุผลค โทษ เพราะมีภัยแล้ว แต่ภัยยังอยู่ห่างไกล หรือสามารถหลีกเลี่ยงได้

๑๐. กรณีเกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็นตาม ม. ๖๕ จะ **ไม่มีกรณีภัยอันตรายผ่านพ้นไปแล้ว** แต่ยังคงต่อเนื่องอยู่ เหมือนกับกรณีของป้องกัน (มีแต่ในข้อ ๕.)

จบการบรรยาย

